

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

תולדותיו ותלמודו

תולדותיו

התנא האלקי, רבי שמעון בר יוחאי, נולד כחמשים שנה לאחר חרבן בית שני. יום לדתו אינו ידוע; מפל מקום, יש אומרים שגם נולד ביום ל"ג בעמר. ויש שאומרים, שיום הולדתו היה פחג השבועות, יום בו נתנה התורה לעם-ישראל. על לדתו מספר בספר 'נחלת אבות' (ח"ג), שמצא כתוב בספרים, שאביו יוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר ונכבד וקרוב למלכות, וחבה יתרה נודעת לו בבית הקסר אנדרינוס, שחוק עצמות. ואשתו של יוחאי היה שמה שרה — מזרע הנשיאים, זרעו של הלל הזקן, עליו השלום. ותהי שרה עקרה ולא נפקדה בבנים. וכשראה שעברו הרבה שנים ועדו אין לה ולד, עלה בדעתו של יוחאי הצדיק לגרשה או לשא אשה אחרת עליה, ויצו לשדכן אחד שיחפש עבורו אשה צנועה, הגונה ובת טובים. לאחר זמן נודע הדבר לשרה אשתו, שיוחאי בעלה רוצה לגרשה, ולא אמרה לו דבר; רק שהיתה מרבה לעום ולתת צדקה ומתפללת יום-יום בהיותה לבדה. ותבך בכי גדול לפני השם בלב נשבר, להצילה מגרושיו, וגם בכרי שלא תהיה צרתה בצדה — על-ידי שיתן לה הריון ותלד בו, והשם שמע קול צעקתה.

ויהי בליל ראש-השנה, וירא יוחאי בחלומו והנה הוא עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות — מהם רעננים הנותנים פרות, ומהם יבשים; והוא, יוחאי, נשען על אילן יבש, וישא עיניו וירא והנה איש מדה, מראהו נורא מאד, ועל שכמו נאד אחד מלא מים, ויעבר בכל היער וישקה במה מהאילנות היבשים, וכמה מהאילנות עבר עליהם והניחם כמו שהם יבשים ולא השקה אותם. ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויוציא מחיקו עלוחית אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו יוחאי ויברכהו. ואז ראה יוחאי, כי שרתה הברכה באותם מעט מים, וגאו מאד ויכסו כל סביבות האילן שעליו נשען, ואז תכף נשא האילן פרי — תפוחים גדולים ויקרים, וסביבם

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאד בסעיפים ופארות ועלים ופרות נותנים ריח חזק למרחוק. וישמח יוחאי מאד על המראה שראה בחלומו, ויקץ משנתו מתוך שמחה, ובכן דובב הפתוב: "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, הללויה".

ויספר את חלומו לאשתו ויאמר לה: חלום חלמתי, ופתרונו, לדעתי, פשוט הוא: היער הוא העולם, והאילנות הן הנשים — מהן נותנות פרות, ומהן עקרות, כאילנות היבשים; ובראש-השנה נפקדות — יש מהן להוליד, ויש מהן נשארות עקרות. ואת, בתי, היא האילן שהייתי נשען עליו, והשקו אותי ממעין הברכה, להוליד בנים צדיקים וחכמים. ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי: מדוע כל האילנות השקה אותם מהנאר, והאילן שהייתי נשען עליו השקהו מהצלוחית ושפך עליו את כל הצלוחית, ולא השקה מאותה צלוחית, לא קדם לכן ולא אחר-כך, שום אילן אחר, רק את כלה שפך על אותו אילן שהייתי נשען עליו? ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכן תרשני לילה אצל הקדוש רבי עקיבא להגיד לו את החלום, והוא יגיד לנו את פתרונו. ויאמר לה: בתי, טוב הדבר! שינו יחדו גלף אליו ונספר לו את החלום, והוא, ברוח-הקדש אשר האציל אותו אלקים, יגיד לנו את פתרונו. ותאמר: טוב הדבר.

ויהי במוצאי ראש-השנה הלכו שניהם יחדו אצל התנא הקדוש רבי עקיבא, ויספר לו יוחאי את חלומו, ויפתר לו בפשר פתר יוחאי, ואמנם הודיעו סבת השקאת אותו אילן רק מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי, כי חלומך הוא משל על הנשים היוולדות והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות, שאי אפשר לה להוליד בשום אופן, ורק על-ידי תפלותיה ורב דמעוטיה אשר שפכה לפני השם, הם שזכו אותה ונהפכה מעקרה ליוולדת, והצלוחית שראית היא צלוחית של דמעוטיה שנאספו, ומהן השקה ורווה להוליד לה בנים; ולכן לא השקו מאותה הצלוחית שום אילן אחר, רק אותו אילן שאתה נשענת עליו, הרומז לאשתך. ויאמר רבי עקיבא אל שרה: הנה בזאת השנה הרה ויוולדת בן, שיאיר לישראל בחכמתו ובמעשיו; וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאד מדברי רבי עקיבא, וילכו לביתם לשלום.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

וידע יוחאי את אשתו, ויתהר ותלד בן ביום חג השבועות, שבו נתנה תורה לישראל, והבית נתמלא אורה מההוד וההדר שהיה חופף עליו, וידעו כל רואיו כי ברכה בו ויאייר לישראל אור גדול. וישמחו הזריו בו מאד ויהללו את השם, ויחלקו צדקות ויעשו סעודה ומשתה גדול ביום מילתו, ויקרא את שמו שמעון, כי שמע השם לקול תפלת אמו ולקול בכיותיה. מהיום ההוא נתנו עיניהם עליו לשמרו מפל טמאה ולגדלו בקדשה ובטהרה, ומעת החל לדבר, הרגילוהו רק בדברים שבקדשה — פסוקים ומאמרים. ובהיותו בן חמש שנים, מסרוהו לבתי אלפנא שהעמיד רבן גמליאל בירושלים, ויהי כמעט המתגבר, ובהיותו ילד קטן כבר היה שואל שאלות בדיני התורה להתנאים הגדולים רבי יהושע בן חנניה ורבן גמליאל. ואותו תלמיד — רבי שמעון בן יוחאי — היה מגדולי התנאים בסוף הדור הרביעי. עקר פעילותו היה בשנים ג' אלפים תת"צ לבריאת העולם.

נוסף למאות דברי תורתו בהלכה ובאגדה שבתלמוד בבלי, חבר גם את מדרשי ההלכה 'מכילתא דרשב"י' לספר שמות, ו'ספרי' — לספרים במדבר ודברים, וכן את החבור הענק בחכמה אלקית — 'ספר הזהר'.

רשב"י היה חתנו של התנא הקדוש רבי פנחס בן יאיר.

רבנו נפטר ביום ל"ג בעומר, ג' אלפים תתק"כ.

רבותיו

רבי שמעון בר יוחאי למד תורה אצל התנא רבי יהושע ואצל התנא רבי יהודה בן בבא, והוא סמוך את רשב"י בהבא, בין שני הרים שבין אושא לשפרעם (ע"ז ת, ב). כמו-כן היה מגדולי תלמידיו של רבי עקיבא, ששמנו למד וקבל את רב תורתו. ומקבל, שמיד לאחר נשואיו נסע לבני-ברק, לשיבתו של רבי עקיבא, שהה שם כשלוש-עשרה שנה ברציפות ולא נסע לביתו כלל כל אותן שנים. לאחר מכן פתח רשב"י עצמו ישיבה בצידון, וגם אז היה נוסע מדי פעם אל רבו לבני-ברק ללילות ממנו תורה, ואפלו כשרבו נתפס וישב בבית-הסהר, היה בא אליו ללמד תורה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

החכה והאִהבה שְׁרָרוּ בֵּין הָרַב 'רַבִּי עֲקִיבָא' לַתְּלָמִיד 'רִשְׁבִּי' הָיוּ מִיְחָדוּת, עַד שְׁמֹרֵב חֲבָתוֹ קָרָא הָרַב לַתְּלָמִידוֹ: "בְּנִי". עוֹד סָפַר, שְׁפָעַם אַחַת הוֹשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֶּסֶל לַפְּנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאֵי, וְהִדְבֵּר צַעַר מְאֹד אֶת רִשְׁבִּי, בְּחֻשְׁבוֹ שְׂאִינוֹ חָשׁוּב כָּל-כָּךְ בְּעֵינֵי רַבּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהִרְגִישׁ בְּכָךְ, אָמַר לוֹ: "דִּיָּה, שְׂאֵנִי וּבּוֹרְאָךְ מִכִּירִין כַּחַד!" רוֹאִים אָנוּ עַד כַּמָּה הֶעֱרִיף רַבִּי עֲקִיבָא אֶת גְּדֻלּוֹתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ, וְרַבִּי עֲקִיבָא בְּאֵמֶת הִכְתִּירוֹ וּסְמְכוֹ לַהֲיִוֹת מוֹרֵה הוֹרָאָה בְּיִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ-כֵן הָיָה הַתְּלָמִיד רִשְׁבִּי מְכַבֵּד וּמוֹקִיר אֶת רַבּוֹ, וְשָׁנִים רַבּוֹת לְאַחַר פְּטִירַת רַבּוֹ הָיָה מוֹזְהִיר וּמְבַקֵּשׁ אֶת תְּלָמִידוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם: "בְּנֵי, שְׁנֵי מִדּוֹתַי, שְׁמִדּוֹתַי תְּרוֹמוֹת מִתְּרוֹמוֹת מִדּוֹתַי שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא!" שֶׁהָיָה רִשְׁבִּי מַעִיד, שְׂאֵת כַּחוֹ קֵבֵל מִרַבּוֹ הַגָּדוֹל. אִף יַחַד עִם זֹאת הָיָה רַבְּנּוּ תַקִּיף בְּדַעוֹתָיו בְּהִלְכָה וּבְדוּמָה לָהּ, וּבְמָקוֹם שֶׁהָיָה נִרְאָה שְׂדֵבְרָיו עוֹדְקִים, הָיָה הוּא חוֹלֵק עַל חֲבֵרָיו, וְאִף עַל רַבּוֹ, עַד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: "דְּבָרֵי נִרְאִים מִשָּׁל רַבִּי", אוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: "דְּבָרֵי נִרְאִים מִדְּבָרָיו".

חֲבֵרָיו

חֲבֵרָיו שֶׁל רַבְּנּוּ, שְׁלָמְדוֹ עִמוֹ, הָיוּ: רַבִּי יוֹסִי, רַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֶּסֶל, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צְדוֹק, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה, רַבִּי מִתְיָא בֶּן חֲרָשׁ, רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינָאֵי, רַבִּי אֶלְיָעָזָר בֶּן יַעֲקֹב, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִיִּסֵי בֶּן יְהוּדָה, וְעוֹד, וְגַם בֵּינֵיהֶם שְׂרָרָה, כְּמוֹכֵן, אַחֲוָה וְחֻבָּה יִתְרָה. אֲבָל זֹאת יָדְעוּ וְהִפִּירוּ כָּלֵם, שֶׁכַּחוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ גְדוֹל מִשְׁלָהֶם, וְלָכֵן הָיוּ הַרְבֵּה מִקְרִים שֶׁבָּהֶם הוֹדוּ לוֹ חֲבֵרָיו. גַּם רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִתּוֹף עֲנוּתָנוּתוֹ, הָיָה מְכַבֵּדֵם, וְאִף בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה חוֹלֵק עֲלֵיהֶם, הָיָה הוּא תָמִיד מְבִיא וּמְסַבֵּיר אֶת דְּבָרֵי חֲבֵרָיו וְאֵת שִׁטּוֹתֵיהֶם, מִדּוּעַ הֵם סוֹבְרִים כֶּךָ, וְאַחַר-כֵּךְ הָיָה הוּא אוֹמֵר אֶת הַשְּׂגוֹתָיו וְהַסְּפָרֵי מִדּוּעַ הוּא חוֹלֵק עֲלֵיהֶם. גַּם בְּמָקוֹמוֹת בָּהֶם הָיָה יַחִיד נֶגֶד הַרְבִּים, לֹא נִרְתַּע רַבְּנּוּ וְלֹא חָזַר בּוֹ אִף פֶּעַם מִמָּה שֶׁסָּבַר לִפְנֵי דַעְתּוֹ, דַּעַת תּוֹרָה; רַק שְׁלֵאֲחֵרִים הָיָה אוֹמֵר לִפְסַק כְּרַבִּים דּוֹקָא וְלֹא כִּיחִיד. וּמַעֲשֵׂה הָיָה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאֵי, כְּשִׁיצָא מִהַמְּעָרָה בַּהּ הַסְּתַמַּר. בְּדַרְכּוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ עִבֵּר בְּבִקְעַת נְטוּפָה. רָאָה אָדָם עוֹמֵד

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בְּשָׂדֵהוּ וּמִלְקֻט סְפִיחֵי שְׂבִיעִית [שְׁלֹדַעַת חֲכָמִים הֵם אֲסוּרִים בְּאֲכִילָהּ, וְלֹדַעַת רְשָׁבִי הֵם מִתְּרִים בְּאֲכִילָהּ]. שָׂאלוּ רַבִּי שְׁמֵעוֹן: סְפִיחֵי שְׂבִיעִית הֵם, וּמִדּוּעַ אַתָּה לּוֹקֵטָם? הִשִּׁיבָהוּ הָאִישׁ: הָרִי אַתָּה הוּא שֶׁהִתְרַתָּם! וְהָרִי כֶּן שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, שְׂאֵתָה מִתִּיר אֶת הַסְּפִיחִים. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמֵעוֹן: וְהֲלוֹא חֲבָרֵי חוֹלְקִים עָלַי? וְעוֹד אָמַר לוֹ: פְּרַצְתָּ גְדָרֶן שֶׁל חֲכָמִים, "וּפּוֹרֵץ גְּדָר — יִשְׁכְּנוּ נָחֹשׁ!" הִדְבֵּר יָצָא מִפִּי רַבִּי שְׁמֵעוֹן, וּבָא נָחֹשׁ וְהִפִּישׁוּ לְאוֹתוֹ אָדָם.

תלמודו / ספרי התנא הגדול

רַבִּי שְׁמֵעוֹן הַמְזוּכָר בְּמִשְׁנָה וּבִתְלִמּוֹד רַבִּי שְׁמֵעוֹן בַּר יוֹחָאִי הוּא, וְהוּא הָיָה הַתְּלָמִיד שֶׁשָּׂאֵל תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה, שֶׁהֶעֱבִירוֹ אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מִנְּשִׂיאֹתוֹ עֲבוּרָה.

רַבִּי שְׁמֵעוֹן בַּר יוֹחָאִי תוֹרַת רַבּוֹ בְּפִיו יוֹתֵר מִשָּׂאֵר תְּלָמִידִים, וּמִמָּה שֶׁלָּמַד מִרַבּוֹ מָסַר לָנוּ לְדוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרָיו "סְפָרִי" — מְדַרְשׁ הַלְכָה עַל סֵפֶר בַּמִּדְבָּר וּדְבָרִים, "מְכִילֵתָא" — מְדַרְשׁ הַלְכָה עַל סֵפֶר שְׁמוֹת.

אֶךְ בְּיַחֲוֹד נִוְדַע לָנוּ סֵפְרוֹ "הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ" הַנִּקְרָא גַם "מְדַרְשׁ יְהִי אֹרֶ", שֶׁמְקַבְּלִים אָנוּ מִדּוֹר דוֹר שֶׁרַבִּי שְׁמֵעוֹן בַּר יוֹחָאִי חִבְרוּ יַחַד עִם הַחֲבֵרָא — תְּלָמִידָיו, לְאַחַר שֶׁהוֹתוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּמַעְרָה, כִּי מֵאֲז חָרְבַן הַבַּיִת הָיוּ צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהֵאָרוֹת וְתַקּוּנִים, וְהָיוּ צְרִיכִים לְגַלּוּי סוּדוֹת וְסִתְרֵי הַתּוֹרָה, וּבְשָׁעָה שֶׁחִבְרוּהוּ הִסְכִּימוּ עִמָּם מִן הַשָּׁמַיִם עַל כֶּן, וְהוּא חֲבוּר עַל פְּרָשְׁיּוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ כֵּן הוֹסִיף רַבִּי שְׁמֵעוֹן בַּר יוֹחָאִי חֲבוּר "רַעֲיָא מְהִימְנָא" (עַל שֵׁם מֹשֶׁה רַבִּינוּ רֹעִה נְאֻמָּה) וּמִפְּזָרִים הֵם בְּסֵפֶר הַזֹּהַר, וְ"סִפְרָא דְעֲנִיעוֹתָא" חֲמִשָּׁה פְּרָקִים כְּגַדְדָה חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁי תּוֹרָה.

גַם הוֹסִיף רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן יוֹחָאִי לַעֲשׂוֹת תַּקּוּנִים גְּדוֹלִים בְּעוֹלָם בְּסֵפֶר "תַּקּוּנֵי הַזֹּהַר" וְבוֹ גְּלָה סוּד ד' לִירָאִיו שְׁבַעִים אַנְפִּין (פְּנִים) בְּמַלְתָּ בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֻקִים. גַם "אֲדָרָא רַבָּא קְדִישָׁא" עֲשׂוֹ רְשָׁבִי וְתְלָמִידָיו כְּשֶׁנִּתְכַּנְּסוּ בֵּין הָאֵילָנוֹת (אֲדָרָא — לְשׁוֹן גְּרוֹ אוֹ חֲדָר אוֹ אֲסֵפָה) וְנִכְנְסוּ לְשֵׁם עֲשָׂרָה רְשָׁבִי וּבְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי בַר יַעֲקֹב וְרַבִּי יַעֲחֹק וְרַבִּי חֲזַקְיָה בַר רַב, וְרַבִּי חֲזַקְיָא וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִיסָא, וְיָצְאוּ שְׁבַעִה בֵּינוֹן שְׂרַבִּי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

יוסי בר יעקב ורבי חזקיה בר רב ורבי יוסי מתו קדם שיצאו, וכשראו החברים שמלאכים קדושים נושאים אותם צעק רבי שמעון ואמר שמא נגזרה עלינו חס ושלום גזרה להעגש על שנתגלה על ידינו מה שלא נתגלה מיום שעמד משה על הר סיני? ענתה בת קול ואמרה לרשב"י: אשריך רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק החבריא אלה העומדים עמו, שנתגלה לכם מה שלא נתגלה לכל צבאות מעלה.

ונכתב בספר

ודברי ספר הזהר נתקבלו מפי רבי שמעון בר יוחאי בעל-פה ומכסים, וכן נמסרו לבנו ותלמידיו, וכל זמן שחי רשב"י, וישיבתו היתה קיימת, לא נכתבו הדברים על ספר כלל, ובספר שערי מירון מביא שפדי שלא תשתבח תורת הסוד מישראל החליט רשב"י להעלות על כתב את רזי התורה, ועל כך מנה את רבי אבא שהיה סופר מהיר מגדולי תלמידיו לכתבו, במקורו היה ספר הזהר על כל עשרים וארבעה ספרי התנ"ך, והיה משקלו כמטא גמל, ולדאבוננו לא נותר לנו רק על חמשה חמשי תורה. וכיון שנפטר רשב"י לעולמו היו הדברים טמונים וסתומים אצל בנו ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו, והם היו שהביאו הדברים אחר כך בזמנים שונים והעלום על ספר לסדרם בפתובים, והם חתמו את ספר הזהר ושאר ספרים [וכן הוסיפו עליו משלהם עוד בימי האמוראים] ובלשון סורסי [ארמית] נכתב כמו התלמוד הירושלמי.

תלמידיו

לרבי עקיבא היו עשרים וארבעה אלף תלמידים, מגבת ועד אנטיפרס וכלם נפטרו, לפי גרסא אחת, בין פסח לשבועות, ולפי גרסא שניה, נפטרו כלם בין פסח לל"ג בעמר, ורק חמשה תלמידים שהיו בדרום ארץ-ישראל נשארו, וביניהם רבי שמעון. כיון שראה רבי עקיבא שהיה כבר ישיש באותה שעה שתלמידיו נפטרו, הלך אצל רבותינו — תלמידיו שבדרום — ולמדם, והם היו אלו שהפיצו אחר-כך את התורה בארץ. העקר שבהם היה רבנו רבי שמעון, וכמוכא בזהר הקדוש: "אמר רבי אבא: תמה אני על התינוקות שבדרוננו, כמה תקיף חילם בתורה והם

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בְּהָרִים גְּבוּהִים וְרָמִים! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֲשֶׁרֵי חָלְקוּ שָׁל אַבָּא (הוא רבי שמעון), שֶׁהוּא אֲדוֹן דּוֹר זֶה, וּבְדוֹרֵנוּ זֶה לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמְּלֶכֶךְ הַמְּשִׁיחַ".
וְעוֹד כְּתוּב בְּזֵהָר הַקְּדוֹשׁ: "בְּכַה רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר: רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרֵי חָלְקָה וְאֲשֶׁרֵי דוֹרֵנוּ, כִּי בְּזִכְוֹתָהּ, אֶפְלוּ תַלְמִידִים שָׁל בֵּית-הַסֵּפֶר הֵם הָרִים גְּבוּהִים וְתַקִּיפִין (חֲזָקִים) בַּתּוֹרָה".

רוֹאִים אָנוּ מִדְּבָרֵיהֶם, שֶׁרַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָה מְחֻזָּק וּמְגֻבֵּר אֶת גְּבוּלוֹת הַתּוֹרָה בְּאַרְצ־יִשְׂרָאֵל, וְאֵף הַיְלָדִים לְמַדּוּ מִמֶּנּוּ. לְאַחַר פְּטִירַת רַבּוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא, פָּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן יְשִׁיבָה בְּעִיר תְּקוּעַ אֲשֶׁר בְּגָלִיל, וְאוֹתָהּ יְשִׁיבָה הַעֲמִידָה הַרְבֵּה תַלְמִידִים. הֵם הָיוּ הַדּוֹר הַרְבִּיעִי שֶׁאַחַר הָרַבּוֹן בֵּית שְׁנֵי, וּבִינֵיהֶם נִמְנּוּ: רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ (שֶׁל רַבִּי שְׁבִי), רַבִּי דוֹסֵתַי בְּרַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי זְכַאי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא. גַּם רַאשׁוֹנֵי הָאֲמוּרָאִים לְמַדּוּ בִישִׁיבְתוֹ שָׁל רַבִּי שְׁבִי, וּבִינֵיהֶם הָאֲמוּרָא הַגְּדוֹל "רַב", שֶׁאֵף נֶחֱשַׁב הוּא בְּגִמְרָא כְּאַחַד מֵהַתְּנַאִים.

וְכַאֲמוֹר לְעִיל, שֶׁגַּם חֲבֵרָיו וְתַלְמִידָיו שָׁל רַבֵּנוּ הִפְרִיזוּ בְּשִׁבְחוֹ, עַד שֶׁהִלְלוּהוּ וְשִׁבְחוּהוּ מְאֹד. וְנִצְנְזוּ כְּאֵן כְּמָה מֵהַשְּׁבָחִים שֶׁאָמְרוּ עָלָיו: רַבִּי יְהוּדָה קָרָא לְרַבִּי שְׁבִי "שְׁבֵת", כְּלוֹמַר: מַה שְּׁבֵת לָהּ קִדְשׁ, אֵף רַבִּי שְׁבִי שְׁבֵת לָהּ קִדְשׁ (וַיֵּשׁ שְׁאוּמְרִים, שֶׁלְּכֵן מְזַמְרִים בְּשֵׁבֵת הַפְּזוּמֹן "בֵּר יוֹחַאי נִמְשַׁחַת אֲשֶׁרֵירֵי"). וְכֵן אֵלִיָּהוּ הַנְּבִיא קָרָא לְרַבִּי שְׁבִי "שְׁבֵת". רַבִּי יוֹסִי אָמַר עָלָיו: "שְׁפָתַיִם יִשָּׁק מִשִּׁיב דְּבָרִים נְכוּחִים". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר עָלָיו: "כְּדַאי הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסַמְךָ עָלָיו בְּפָנָיו וְשִׁלָּא בְּפָנָיו". עוֹד מוּזְכָּר בְּגִמְרָא שֶׁאָמְרוּ עָלָיו: "כְּדַאי הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסַמְךָ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק". רַב אֲדָא בֵּר אַהֲבָה אָמַר: "יְנוּחוּ לוֹ עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרֻכּוֹת עַל רַאשׁוֹ".

רַבִּי שְׁמַעוֹן גַּם קָבַע מִשְׁכָּן לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה בְּמוֹשָׁב תְּקוּעַ וּבְכַפֵּר מִירוֹן, וְרַבִּים כְּאוֹ לִיעַק מִיִּם עַל יְדָיו. רַבִּים מֵהֶם הָיוּ בְּנֵי עֲלִיָּה, וּמִתּוֹכֶם בָּחַר רַבִּי שְׁמַעוֹן תַּשְׁעָה תַלְמִידִים לְלַמּוֹד עִמָּם אֶת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְהָיָה מְכַנֶּה אוֹתָם "חֲבֵרִיא" (— חֲבֵרִים). רַבִּי שְׁבִי וְחֲבֵרָיו הִגִּיעוּ לְמַדְרַגּוֹת גְּבוּהוֹת בְּהַתְּפַשְׁטוֹת הַגְּשְׁמִיּוֹת וְדְבָקוֹת רוּחָנִית. הֵם לְמַדּוּ תּוֹרָה מִתּוֹךְ שִׁלּוֹה וַיִּשׁוּב

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הדעת. האהבה העזה ששררה ביניהם היתה הנקדה העקרית שאחרה אותם, ויחד עם רבם נתעלו והעפילו אל מדרגות רמות. וכותב על זה ה"בן איש חי": "דע, כי מוסר גדול יש לנו ללמוד מדברים אלו... שצריך להיות כל ישראל באהבה ואהבה וחבה ורעות, בפרט בימים האלו של העמר, וביותר צריכים להזהר התלמידים-חכמים בזה".

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רשב"י ובנו במערה

במערת צורים

עד לאותם הימים בהם חי ופעל רבי שמעון בר יוחאי היתה תקופה קשה ביותר לעם-ישראל. הרומאים, ובראשם הקיסר אדרינוס, רדפו את היהודים בכל מקום שהיו. רדיפות אלו נמשכו מאז חרבן הבית ועד לתקופה זו של רשב"י. במיוחד רצו הרומאים לגזר על היהודים שימירו את דתם, והכל על-ידי גזרות קשות, ודור זה היה נקרא בפי חז"ל "דורו של שמד", פי זה היה עקר מטרתם — השמדה רוחנית של כלל-ישראל. וכידוע, שהם הוציאו להורג את עשרת הרוגי מלכות, אשר ביניהם נמנו גם רבותיו של רשב"י. אף לאחר מכן, בימיו של רבי שמעון, כשעלה על פס קיסרות רומי המלך אנטונינוס פיאוס, הוקל מעט עלם של הרומאים. אולם לא כן היה גורלו של רבי שמעון. הוא עצמו נרדף על-ידי המלכות ואף הוציאו עליו גזר דין מות, מסבת היותו מנהיג ישראל, עם השם, ומלמד תורתו. הוא הכרח להמלט ולהחביא את עצמו במערה שלש-עשרה שנה. ומעשה שהיה כן היה:

הרומאים, במקביל לגזרותיהם, התחילו בבגית ארץ-ישראל: בנו גשרים ושוקים ותקנו מרחצאות, והכל בכדי להראות ליהודים, שטוב וכדאי להתחבר אליהם ולחסות בצלם. ובאותה עת ישבו יחד חכמי ישראל והם: רבי יהודה בר אלעי, רבי יוסי ורבי שמעון בר יוחאי, וישב אתם גם יהודה בן גרים. פתח רבי יהודה ואמר: "כמה נאים מעשיהם של אמה זו: תקנו שוקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות!" רבי יוסי שתק ולא הגיב מאומה. נענה רבי שמעון בר יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצדף עצמם: תקנו שוקים — להנאתם ולטובתם; תקנו מרחצאות — לעדן בהם עצמם; תקנו גשרים — לטל בהם מכס.

הלך יהודה בן גרים וספר את הדברים לקרוביו וידידיו, ובתוך כך נודע הדבר גם למלכות. יצא דבר המלכות וגזרתם על כל המשתתפים באספה, כדלהלן: רבי יהודה ששפח את הרומאים — יתעלה ויהיה ראש

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

המדברים בכל מקום; רבי יוסי ששיתק — יגלה לצפורי; רבי שמעון שגנה — יהרג!

כאשר נודע הדבר לרבי שמעון, ברחו, הוא ובנו רבי אלעזר, מביתם והתחבאו בבית-המדרש. כל יום היתה אשתו מביאה להם לבית-המדרש פת לחם וכד של מים לסעד את לבם.

כאשר גברו החפזים, חשש רבי שמעון שמא יתגלה מחבואם, ואמר לבנו: נשים דעתן קלה, שמא יצערו אותה אנשי המלכות והיא עלולה לגלות את מקום מחבואם! יצאו רבי שמעון ובנו מבית-המדרש וברחו אל מחוץ לעיר והתחבאו במערה אחת, בכפר פקיעין אשר בגליל העליון. נעשה להם נס ונברא להם עץ של חרובים ומעין של מים, ומיהם אכלו ושתו כל ימי היותם במערה.

היה זה נס בתוך נס: מאחר שעץ החרוב אינו טוען פרות אלא לאחד שבעים שנה, ואלו כן הוציא פרות בו במקום. ועוד מנפלאות העץ, שאף-על-פי שהיה עץ של חרובים, היה נהפך בכל ערב-שבת לאילן של תמרים.

בזמן ששהו במערה היו פושטים את בגדיהם כדי שלא יתבלו, והיו יושבים עד צוארם מכסים בחול, בשהם לומדים ועוסקים בתורה. רק בשעת התפלה לבשו את בגדיהם והיו מתפללים בהם, ולאחר מכן שוב היו פושטים את בגדיהם, מתפסים בחול וממשיכים ללמוד.

שתים-עשרה שנים רצופות ישבו במערה, ואף אחד לא ידע על מקום מחבואם, זולת אליהו הנביא, שהיה בא אליהם פעמים בכל יום ולומד עמיהם. באותו הזמן הגיע רבי שמעון למדרגותיו הנשגבות, שם נתגלו לו סתרי תורה ורזון דרזון, ואחר שיצאו מהמערה גלה אותם לבני החבריא, וכמו שהעיד רבי יוסי, שמיום בו עזב רבי שמעון את המערה, לא היה דבר שנעלם מהחברים, והסודות העליונים ביותר נתגלו להם בבחירות כה גדולה, כאלו נתנו באותה שעה מהר-סיני.

לאחר שעברו שתים-עשרה שנה, מת המלך והגזרה נתבטלה, אלא שלא היה מי שידיע לרבי שמעון בר יוחאי, מאחר שלא ידעו היכן הוא

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

נמצא. בא אליהו ועמד על פתח המערה ואמר: מי יודיע לכן-יוחאי שהמלך מת וגזרותיו נתבטלו? שמעו זאת רבי שמעון ובנו ויצאו מן המערה.

בצאתם מן המערה ראו בני-אדם בשהם חורשים וזורעים. התפלא רבי שמעון על העולם שנוהג כמנהגו ואמר: כיצד מניחין הללו חיי עולם ועוסקים בחיי שעה? כל מקום שנתנו בו עיניהם, מיד נשרף. יצאה בת-קול ואמרה להם: האם יצאתם מן המערה כדי להחריב את עולמי? חזרו למערתכם!

הלכו וחזרו למערתם וישבו שם שנים-עשר חדשים נוספים. נענה רבי שמעון ואמר: כבר נענשנו דינו, כי גם משפט רשעים בגיהנם אינו יותר משנים-עשר חדש. יצתה בת-קול ואמרה: צאו ממערתכם!

כשיצאו מן המערה, פגשו בציד שהיו בידו קשת וחץ ללכד בהם צפרים. עמדו והבחינו, כי יש מהם נלכדים, ויש מהם שנמלטים מהחץ ואינו פוגע בהם. כששמע רבי שמעון בת-קול מן השמים האומרת: "דימוס, דימוס!" (הצלה ושהרור), לא היתה הצפור נלכדת, וכשהקול יצא והכריז: "ספקולא!" נלכדה הצפור.

פנה רבי שמעון אל בנו רבי אלעזר ואמר:

— אם צפור אינה יכולה להלכד אלא-אם-כן נגזר עליה מן השמים, נפש אדם בודאי שלא! אם-כן למה לנו להחבא?

☆ ☆ ☆

יום אחד היו החכמים בבית-המדרש שואלים ואומרים: קללות שבתורת-כהנים כנגד בית ראשון הן, קללות שבמשנה-תורה — כנגד בית שני והגלות האחרונה. קללות שבתורת-כהנים יש בהן הבטחות וחבת הקדוש-ברוך-הוא לישראל, כמו שכתוב: "וזכרתי את בריתי יעקוב" וגו', ונאמר: "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים" וגו', ואלו קללות שבמשנה-תורה אין בהן הבטחות ואין בהן נחמה כלל כמו שכתוב בקללות ראשונות? ולא היו יודעים!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

קם רבי יהודה בר אלעי ואמר: חבל על העדרו של בן-יוחאי, ואין מי שיודע היכן הוא נמצא, ואפלו אם יש מי שיודע — אין לו רשות לגלות.

שליחות היונה:

יום אחד קם רבי יוסי ברבי יהודה בבקר וראה עופות פורחים, ויונה אחת עפה אחריהם. קם רבי יוסי על רגליו ואמר: יונה, יונה, הנאמנת בשליחותה מימי המבול! הדיוקן של העם הקדוש לך יאות ולך נאה (כנסת ישראל נמשלה ליונה); לבי ועשי לי שליחות אחת לבן-יוחאי במקום שהוא שם!!!

ירדה היונה ועמדה לפניו. כתב רבי יוסי פתקה אחת ואמר מה שאמר. לקחה היונה את הפתקה בפיה, הלכה ועפה אל רבי שמעון וכשבשה לו בכנפיה. הסתכל רבי שמעון, הבחין בפתקה ובכה, הוא ורבי אלעזר בנו. אמר: בוכה אני על שפרשתי מן החברים, ובוכה אני על דברים אלו, שלא נתגלו להם. מה יעשו דורות אחרונים אם ישגוהו בזה?

בין כה וכה בא אליהו הנביא, זכור לטוב, וראה שהוא בוכה. אמר לו: בשליחות אחרת הייתי מוכן עכשו ללכת, ושלחני הקדוש-ברוך-הוא לשבח את דמעוטיך. אי רביו אי רביו! לא הייתי צריך עכשו לגלות לצדיקים דברים אלו, אבל כן אמר הקדוש-ברוך-הוא: בקללות ראשונות יש שלשים ושנים פסוקים, וכלם כנגד נתיבות התורה (ל"ב נתיבות החכמה, שהיא התורה הנסתרת); בקללות אחרונות יש חמשים ושלושה פסוקים, כנגד פרשיות אחרות של התורה (סדרות התורה); בגלות ראשונה של החרבן הראשון עברו ישראל על הנתיבות הסתומות של הנסתר, ונתגלו עוונותיהם ונתגלו קצם ונחמתם והבטחתם; בגלות אחרונה של החרבן השני עברו ישראל על גין פרשיות אחרות של הנגלה — נסתם עוונם ונסתם קצם, ואין פתוב בהם הבטחות ונחמות.

בינתיים עבר רוח אחד והפריד ביניהם, ועלה אליהו ברכב-אש, ורבי שמעון נשאר ובכה ונדרם על פתח המערה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בין כה וכה בא אליהו הנביא, זכור לטוב, ואמר: קום רבי שמעון, התעורר משנתך. אשרי חלקך, שהקדוש-ברוך-הוא חפץ בכבודך. כל ההבטחות והנחמות של ישראל כתובות בקללות אלו. צא וראה — מלך האוהב את בנו, אף-על-פי שקללו והלקהו, אהבת לבו אליו, וכשהוא מראה רגז גדול, מיד רחמיו עליו. כך הקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פי שהוא מקלל, נראים דבריו באהבה; קללות בגלוי — והן טובות גדולות, משום שקללות אלו היו באהבה, מה שלא היה כן בראשונות, שכלן היו בדין קשה, באלו יש דין ואהבה, כאב המרחם על בנו ומחזיק בידו את רצועת המלקות, נוהם נהם רב ומרים קול גדול, ומלקיותו קלות, ברחמים.

אמר לו רבי שמעון: איפה נגלית גאלת ישראל בקללות אלו?

אמר: הבט ודיק: במקום הרע ביותר, שם היא!

הביט, דיק ומצא שכתוב: "והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומים ולא תאמין בחיך" (דברים כח, טו). ואף-על-פי שיודעים החברים את הזמן (של הגאולה), אותם חיים תלויים לפנינו (וזמנם) מטל בספק. (באור זה) עקר הוא והדברים יציבים!

לעת ערב כתב רבי שמעון פתק ושם אותו בפיו היונה. עפה היונה ובאה לרבי יוסי, שהיה עדין במקומו ועיניו מצפות. ביון שראה אותה, אמר: יונה, יונה! כמה נאמנת את, יותר מכל עופות השמים!

קרא עליה (את הכתוב): "ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה" (בראשית ח, יא). לקח ממנה את הפתק, נכנס לחברים והראה להם וגלה להם את המעשה, ותמהו החברים מאד.

בכה רבי יהודה ואמר: וי! אף-על-פי שאין אנו יודעים היכן הוא נמצא, "מקום שיפל העץ שם יהוא" (קהלת יא, א) — מקום שבן-יוחאי שם, החברים עמו ומתעוררים על-ידו ולומדים ממנו. אשרי נפשו של בן-יוחאי, שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו נסים; הוא גוזר והקדוש-ברוך-הוא מקיים. ועתיד הוא להיות ראש לצדיקים היושבים בגן-עדן, ויקבל פני השכינה

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ויראה את הקדוש-ברוך-הוא, וישתעשע עם הצדיקים ויאמר להם: "באו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עשנו" (תהלים צה, ז).

הינאה מן המערה

לאחר שיצאו מן המערה, ראה רבי אלעזר כי האנשים עוסקים בהבלי העולם הזה ואינם עוסקים בתורה, היה רבי אלעזר מעניש אותם ורבי שמעון מרפא אותם. אמר לו רבי שמעון לבנו: בני, די לעולם אני ואתה, שאנו עוסקים בתורה!

בערב-שבת עם השכה ראו זקן אחד פשהוא מחזיק בידו שתי חבילות של הדסים וממהר לביתו. שאלו אותו: למה לך חבילות אלו?

אמר להם: לכבוד שבת הבאתי אותן, להריח בהן!

שוב שאלו אותו: למה לך שתיים ואין די לך באחת?

אמר להם: שתי אלו הן, אחת פנגד "זכור" ואחת פנגד "שמור"!

אמר לו רבי שמעון לבנו: בוא וראה כמה חביבות הן המצוות על עם ישראל! ושיניהם שמחו מאד על שמצאו בדרבם יהודי יקר זה. אז נתישבה ונחה דעתם, ויותר לא הקפיד רבי אלעזר.

אחר שיצאו מהמערה היו רבי שמעון ובנו תשושי כח וכל גופם העלה חבורות ופצעים. כששמע חותנו, רבי פנחס בן יאיר, שכבר יצאו מן המערה, הלך לקראתם לקבל את פניהם, והביאם לטבריא כדי לרחץ שם פחמי טבריא. הכניסם לבית-המרחץ והיה סף ורוחץ את גופם במים ובשמן. ראה רבי פנחס, שכל גופם מלא סדקים ובקעים מחמת החול שיטבו בו במשך שלש-עשרה שנים. התחיל רבי פנחס לבכות מרב צער, ונשרו הדמעות על הפצעים של רבי שמעון והכאיבו לו מאד. אמר לו רבי פנחס: אוי לי שראיתי אותך פצוע ומכה!!!

אמר לו רבי שמעון: אסריך שראיתני בכה, שאלמלא ראית אותי בן לא היית מוצא בי כל-כך הרבה תורה!

וספרו לנו חכמינו ז"ל, שאמנם גם לפני שיצא רבי שמעון אל המערה היה גדול מאד בתורה, אך לפני היות רבי שמעון במערה — כאשר היה

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מקשה איזו קושטה תוך למודו, היה רבי פנחס מתרץ לו ועונה שנים-עשר תרוצים, ועכשו לאחר שיצא מן המערה — כשהיה רבי פנחס מקשה קושטה, היה רבי שמעון מתרץ לו עשרים וארבעה תרוצים על קושיתו.

לאחר שרחצו את גופם בחמי טבריא, עלתה להם ארוכה; פעעיהם נתרפאו וגופם התחזק והחלים.

פעם אחת, בלכתו בדרך, פגש רבי שמעון בר יוחאי את יהודה בן גרים — אותו אדם אשר לא שמר את מוצא פיו, ומשום כך נאלצו רבי שמעון ובנו להסתתר במערה. התפלל רבי שמעון ואמר: "עדין נמצא זה בעולם?"

נתן בו רבי שמעון את עיניו (הביט בו בהקפדה) — ומיד נעשה יהודה גל (ערמה) של עצמות!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ספורי נפלאות

משא ומתן בדרכי שלום

מעשה בשני בני-אדם בצידון, שהיו שתפים במשא ומתן. היו מוליכים סחורה מצידון לבבל ומביאים סחורה מבבל לצידון, ושניהם לא היו זזים זה מזה, רק שניהם קונים, ושניהם שומרים על סחורתם עד שמוכרים אותה בנזכחות שניהם, ובכך אף שהיה אחד מהם רמאי לא יכל לרמות, כי יד חברו לא זזה מתוך ידו תמיד. ונמשכה שתפותם שנים רבות, ומעולם לא הפסידו במסחרם, רק תמיד היו מרויחים ומצליחים. פעם אחת חלה הנאמן שבשניהם ברגליו, ואז שבת מסחרם אילו ירחים, כי לא היה לבו בטוח בחברו להמשיך במסחר לבדו. ואף כאשר ראה שארכו ימי חליו קרוב לשנה, אמר לחברו לילך לבבל, להוליך סחורה ולהביא סחורה כדרךם. ואז חברו שמח בלבו, כי מצא שעת הפטר להוציא רמאותו לפעל. וכן עשה: קנה הרבה סחורה, נשא אותה על הגמלים ונסע עמה לבבל ומכרה והרויח, ועוד נשא ונתן שם בבבל בכסף סחורתו והרויח הרבה, ושוב קנה סחורה והביא לצידון, ועשה כל מיני ערמה ורמאות: קנה הרבה מהרוח שבו מכר בסחורה שהולך מצידון לבבל, וכל מה שהרויח במשא-ומתן שעשה בבבל הכחידו (—העלילו) מחברו ולקח לעצמו, וחברו האמינו לכל אשר אמר. ואחר שמכרו הסחורה כלה, עשו חשבון ומצאו שהפסידו. הנאמן שתק ולא אמר כלום, רק המתין מעט זמן עד שנתרפא, וקנה סחורה הוא וחברו והלכו שניהם יחדו לבבל, וקנו סחורה והפסידו, וכן פעם שלישית עוד הפסידו. האיש הנאמן נבהל, ויאמר לחברו: מה זה עשה אלהים לנו? זה שלש פעמים רצופות שאנחנו מפסידים, דבר אשר לא היה לנו מיום שנשתתפנו זה במה שנים? ויאמר לו חברו: כן חברו: כך דרך המסחר, פעם רוח פעם הפסד. ויאמר לו חברו: לא כן אחי, אין זה אלא ההשגחה העליונה! ועתה גלף אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי והוא יודיענו סבת הדבר ברוח-הקדש אשר בקרבנו. ויענהו חברו האחר: וכי נטרפה דעתך? וכי רשבי בקי בדרכי המסחר?

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הלוא הוא רק אחד מהתנאים הבקיאים בדרכי המשא; גלף אצל הסוחרים הבקיאים היטב בדרכי המסחר והם יודיענו. אמר לו חברו: פלף מהדברים האלו, כי בדרכי המסחר אין בקי יותר ממנו, כי מנעורינו ועד עתה עוסקים אנחנו בסחורה, ואנחנו שנינו העתיקים שבעיר המסחר, ודבר זה מעולם לא קרה אותנו, ומה גם שלש פעמים רצופות. אין זה אלא יד השם עשתה זאת. גלף אצל הקדוש הרשב"י זיע"א והוא יודיענו סבת הדבר; ואם גם הוא לא ידע, נשים יד לפה. ובכו, לא ארפך ולא אעזבך עד שתלך עמי!!!

אז בעל-פרחו הלך עמו רעהו אצל הרשב"י זיע"א, ויספרו לו כל המאורע, והוא צפה ברוח-הקדש וראה כל רמזיות הרמאי. ויאמר להם: דעו לכם, בני, כי המסחר הוא דומה לעז, שבהיות שרשיו בריאים וחזקים — כל ענפיו הם רעננים ונותנים פרות גדולים וטובים ומתוקים; ואף אם שרשיו לקו, שנקבו ונשתחו, אזי נהפך הודו למשחית ונעשה עז יבש, ולא חזי אלא להסקה. כך המסחר: השרש שעליו עומד ומצליח ומתקיים היא האמונה; כל עוד שהסוחר נושא ונותן באמונה, אזי מסחרו הולך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, אף אם אבדה האמונה — מסחרו הולך ודל ומתמעט מיום ליום, ובעליו מגיעים עד כפר-לחם. כן אתם: בהיותכם נאמנים במסחרכם, הייתם מרויחים ומצליחים, ועכשו שרמיתם זה את זה, אתם מפסידים הפסד אחר הפסד. ויאמרו שניהם יחדו: רבי, לא נכנסה שום רמאות בינינו, רק הננו עתה כמאז נאמנים זה עם זה. אז ענה הרשב"י זיע"א לאותו רמאי: הוי, רשע! אני חשבתי שתודה על פשעך לחברך ותשיב לו את הגזלה והעשק אשר עשקתו ברמאותך, והשם יעביר חטאתך, וגם חברך ימחל לך; ועתה אתה מעז פניך ואומר שאתה איש נאמן! עתה אנגלה את נבלותך: זכר אל תשכח מה שגנבת מהרוח שהרוחת בסחורה שהולכת מצידון לבבל, וכל משא-ומתן שעשית בבבל לקחת את כל הרוח לעצמך, והסחורה שהבאת הוספת במחירה ולקחת התוספת לעצמך, ועוד חשבת עליו חלקו בהוצאות שהוצאת באותם הימים שנשאת ונתת לבדך, ולקחת כל הרוח לעצמך. הוי בוגר! הוי גזל! גנב! חמסן! כל-כך רשע עשית, ומחשיב את עצמך לאיש נאמן!?

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

צא, רשע, מלפני! לא אוכל להביט בפניך, פי עוונותיך העצומים חקוקים במצחך!!!

אז אותו אדם נפל על פניו והודה על פשעיו אחת לאחת, ויבך בכי גדול ויבקש תשובה על עוונותיו. ויאמר לו הרשב"י זיע"א: לא תוכל להתנקות מהעוון רק עד שתחזיר את הגזלה לחברך, וכל ההפסד שהפסדתם בסחורתכם יהיה נחשב עליך לבדך; גם תתן לחברך רוח ערך הפעמים שהייתם מרויחים, כי בשלך באה לכם הרעה במסחרכם, ועוד תכפל פגד הכל ותתן לעניים צנועים שיודעים את התורה, ותבקש מחילה מחברך על שצערתו, ותלך למסחר שלש פעמים לבדך ותתנהג באמונה, ואז יכפר עוונך. וכך עשה אותו האיש, וחזר לפני הרשב"י זיע"א, והביט בפניו והודיעו שנמחל עוונותיו, וישמח בו מאד על תשובתו.

שלום ואחווה

בעיר צידון היה גר זוג אחד. אחר שעברו עליהם עשר שנים מיום נשואיהם ועדין לא נפקדו בננים, באו שניהם לפני רבי שמעון בר יוחאי ובקשו ממנו לסדר להם גט כריתות, לפי הדין האומר, שאם עברו עשר שנים לאחר הנשואין ועדין לא ילדו, מטל עליהם להתגרש זה מזה.

אמר להם רבי שמעון: חייכם! בשם שערכתם משתה ושמחה ביום נשואיכם, כך אין אתם נפרדים זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה.

חזרו שני בני הזוג לביתם, וקימו דבריו של רבי שמעון. ערכו סעודה גדולה, וחגגו את היום בשמחה וחדוה, גם הביאו יין לרב.

בתוך הסעודה, בשדעתו של הבעל היתה טובה עליו, פנה אל אשתו ואמר לה:

— בתי, התבונני בכל הבית, ואני נתן לך במתנה את החפץ הטוב והיפה ביותר הנמצא בבית, ויכולה את לקחתו עמך לבית אביך!

מה עשתה האשה? הגישה לבעלה יין חזק מאד, עד שנפלה עליו שנה עמקה. לאחר שיטן היטב, פנתה לעבדיה ואמרה להם:

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

— טלו את בעלי, הניחוהו במטה, והעבירו אותו יחד עם המטה אל בית אבי!

באמצע הלילה נתעורר הבעל משנתו, ושכרותו פגה ממנו. התבונן סביבו ולא הבין היכן הוא נמצא. מיד פנה אל אשתו ושאל אותה:

— הגידי נא לי, איפה אני נמצא?

— אתה נמצא בבית אבי — באה התשובה.

— מה לי עתה בבית אביך? — תמה הבעל.

— האם שכחת מה שאתה בעצמך אמרת לי אמש — ענתה לו האשה — שאוכל לבחור לי מביתך את החפץ הטוב ביותר הנמצא שם ולקחתו עמי לבית אבי? אין לי חפץ טוב בעולם יותר ממך!

למחרת הלכו שוב אצל רבי שמעון בר יוחאי וספרו לו את כל מה שעבר עליהם במשך יום אתמול. בשמע רבי שמעון את הספור, עמד והתפלל עליהם שיפקדו בבנים, ולאחר מכן צוה עליהם לחזור לביתם ולבלי להפרד.

ואכן לא עבר זמן רב והזוג נפקד בבנים, כברכתו של אותו צדיק.

המדרש מסים בלמוד מוסר-השכל מספור זה: ללמדך, מה הקדוש-ברוך-הוא פוקד עקריות, אף צדיקים פוקדים עקריות; והרי דברים קל-וחמור: ומה אם בשר ודם, ביון שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך, מיד נפקדו — עם ישראל, המחכים לישועת הקדוש-ברוך-הוא בכל יום ואומרים: אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה! על אחת כמה וכמה שמיד יושעו. וזהו שאמר הכתוב (שה"ש א, ה): "נגילה ונשמחה בך".

רבי שמעון מציל את תלמידו רבי יצחק מידי מלאך המות רבי יצחק, תלמידו של רבי שמעון, היה יושב יום אחד לפני פתח ביתו של רבי יהודה והיה עצוב ומדכא. יצא רבי יהודה מביתו ומצאו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לרבי יצחק יושב עֵצב. מה יום מיומים? — שאלו רבי יהודה. אמר לו רבי יצחק: ברצוני לבקשך שלש בקשות. האחת: כִּאֲשֶׁר תֹּאמַר דְּבַרִי תוֹרָה וְתִזְכֶּר מִדְּבָרֵי, צִוּוּ גַם אֶת שְׁמִי, כְּדֵי שִׁיזְכֹּר שְׁמִי בֵּין הַחַיִּים. בְּקִשָּׁה שְׁנִיָּה: לְמַד נָא אֶת בְּנֵי יוֹסֵף תוֹרָה, כְּדֵי שִׁיגְדֵל לְתַלְמִיד-חֶכֶם. וְהַשְׁלִישִׁית: כֹּל שִׁבְעַת יְמֵי הָאֲבֹלוֹת עַל מוֹתִי, צֵא אֶל קַבְרֵי וְהִתְפַּלֵּל לְעֹלְוֵי נַשְׁמָתַי!

שאלו רבי יהודה: מנין לך כי הגיע זמנך למוות? השיב רבי יצחק: שני סימנים בנדי. האחד: בכל לילה, כאשר הנשמה מסתלקת מן האדם, רואה אני אותה והיא מאירה, אך עתה אין נשמתי מאירה לי בחלומי. והשני: בכל עת שהייתי מתפלל, בהגיעי לברכת "שומע תפלה", הייתי רואה את עלי ממולי, ואלו עתה איני רואהו. מתוך סימנים אלו — המשיך רבי יצחק — יודע אני כי קרובה עתי להסתלק מן העולם!

אמר לו רבי יהודה: כל שבקשת מומני, אעשה כדבריה. אבל גם לי יש בקשה אליה, והיא, כי בעולם העליון תבחר את מקומי לידך, למען אהיה בחברתך, כפי שהייתי בחברתך בעולם הזה. בכה רבי יצחק ואמר לרבי יהודה: בבקשה ממך! אָנָּה, אל תעזבני לבדי בימים אלה!!!

הלכו שניהם אל רבי שמעון בר יוחאי ומצאוהו יושב ועוסק בתורה. הרים רבי שמעון את עיניו וראה את רבי יצחק עומד לפניו, הסתכל בו רבי שמעון וראה את מלאך-המנות מרקד לפניו. נעמד רבי שמעון ואמר: — גִּזְרָה אֲנִי, מִי שְׂרָגִיל לְבוֹא אֲצֵלִי — יְבוֹא; וּמִי שְׂאִינוּ רָגִיל לְבוֹא אֲצֵלִי — אַל יְבוֹא!!!

תוך כדי דבורו נטל אליו את ידיו של רבי יצחק וקרבו אליו. נכנסו רבי יהודה ורבי יצחק לביתו של רבי שמעון, ומלאך-המנות נאלץ להשאיר בחוץ, מאחר ולא הרשה להכנס. ראה רבי שמעון כי נותרו מספר שעות עד זמן פטירתו של רבי יצחק.

מה עשה רבי שמעון? נטלו לרבי יצחק והחל לעסק עמו בתורה. אמר רבי שמעון לבנו רבי אלעזר: שב, בני, בפתח הבית; אם תראה מאן-דהוא אל תפנה אליו ואל תדבר עמו לחלוטין, וכל מי שחפץ להכנס אל הבית, השבע אותו בשבועה שלא יכנס!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

שאל רבי שמעון את רבי יצחק: האם ראית כבר את אביך היום? כי למדנו, שבשעה שאדם מסתלק לבית עולמו, באים אליו מעולם הנשמות אבותיו וקרוביו. — השיב רבי יצחק: עד כה טרם ראיתי צורת אבי!

קם רבי שמעון ואמר: רבוננו של עולם! רבי יצחק ממידעינו הוא, והוא בביתנו מ"שבעת העינים" [הם שבעת בני החבריא שנותרו בחיים בצאתם מה'אדרא רבא']. אוהו אני בו ומבקשך: תן אותו לי!!!

יצאה בת-קול מן השמים ואמרה: נתקבלה תפלתך לפני פסא הכבוד במרומים, והרי רבי יצחק שלך הוא ובניך נמסר. אך תביאהו עמך בעלותך למרומים לשבת על כסאך בעולם העליון!

ענה רבי שמעון: בודאי כך אעשה, אביאנו עמי ביום פטירתתי!

תוך כדאי דברים אלו שמע רבי אלעזר, שישב בפתח הבית, את מלאך-המנות מפטיר ואומר: "אין הדין קים במחיצתו של רבי שמעון!" נסתכל רבי שמעון ברבי יצחק וראהו חור פלו ורוטט מפחד. קרא רבי שמעון לבנו, שעדין ישוב היה בפתח הבית: בוא, בני, אחז ברבי יצחק והרגיעהו! החל רבי אלעזר לטפל ברבי יצחק ולהרגיעו, וכבר סובב רבי שמעון פניו מהם והיה עוסק בתורה...

מרב חלשה נתמננם רבי יצחק, ובחלומו הוא רואה את אביו, האומר לו: בני! אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא; בין עלי עץ החיים שבגן-עדן אתה יושב! אילו גדול וחזק הוא רבי שמעון בר יוחאי והוא מחזיקך בין ענפיו! אשרי חלקך, בני. אמר רבי יצחק לאביו: אבי, מה מצבי ומה מעמדי בעולם האמת? השיב האב: שלשה ימים היו מכינים בחפזון את חדר משכבך, ופתחו בחדר חלונות שיאירו לך מארבע רוחות העולם, ואני ראיתי מקומך-מחיצתך ושמחתתי. אמרתני: אשריך, בני! אך הייתי מצטער על בנה הקטן, שעוד לא זכה לתורה, ואתה לא תזכה לחנכו. שנים-עשר צדיקים מן החברים היו אמורים להקביל פניך. ובעוד הם מוכנים לצאת, נשמע קול בעולמות העליונים המכריז: מי הם החברים העומדים לצאת לקראת רבי יצחק? התעטרו במקומותיכם, בשביל רבי שמעון שבקש שלא ימות רבי יצחק! — ובקשתו נתקבלה. שאל רבי יצחק

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

את אביו: לַכְּמָה זְמַן הָאָרִיכוּ אֶת יָמֵי עוֹד בְּעוֹלָם הַזֶּה? הַשִּׁיבוּ הָאָב: סוּד זֶה אֵין לִי רְשׁוֹת לְגַלּוֹת, כִּי אֵין מוֹדִיעִים לְאָדָם יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. אוֹלָם זֹאת אוֹדִיעָה, כִּי בַשְּׂמִתָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּיוֹם פְּטִירָתוֹ, שָׁם תִּהְיֶה יַחַד עִמּוֹ, וְאַתָּה תַעֲרֹךְ שְׁלַחְנוּ!!!

בְּתָם הַמַּחֲזָה שֶׁרָאָה רַבִּי יִצְחָק בַּחֲלוּמוֹ, נַעֲזוּר מִשְׁנָתוֹ, וְהִיָּה צוֹחֵק וּפְנִיּוֹ מֵאִירִים. הַתְּבוּנָה בּוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: בְּוֹדָאֵי דְבַר חֲדָשׁ שְׁמַעְתָּ בְּשִׁנְתָּךְ וְרוֹזִים נִגְלָו לָךְ? הַשִּׁיב רַבִּי יִצְחָק: אָכֵן, כִּף הַדְּבָר. סֵפֶר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי שְׁמַעוֹן כֹּל שֶׁרָאָה בַּחֲלוּמוֹ. בְּתָם הַסְּפּוּר, הַשְּׁתַּטַּח רַבִּי יִצְחָק עַל הָאָרֶץ לְפָנָי רַגְלָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּהַפְרַת טוֹבָה וְתוֹדָה עַל הַצֵּלַת חַיָּיו. מֵאוֹתוֹ יוֹם וְאֵילָף לֹא הִרְפָּה רַבִּי יִצְחָק מִבְּנֹו, וְהִיָּה עוֹסֵק עִמּוֹ תְּדוּר בַּתוֹרָה. כְּאִשֶּׁר נִכְנַס רַבִּי יִצְחָק לְלַמֵּד מִפִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הִיָּה בְּנוֹ מִמֵּתִין בַּחוּץ עַד צֵאתוֹ. (זהר ח"א ריו, א)

רַבִּי מִשֶּׁה קוֹרְדוֹוִירוֹ, מְגוֹדוּלֵי מְקַבְּלֵי צֶפֶת וְחַכְמַיָּה בַּתְּקוּפַת הָאָרֶץ, כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ: עֲשָׂרִים שָׁנוֹת חַיִּים נוֹסְפוֹ לוֹ לְרַבִּי יִצְחָק, בְּזָכוֹת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן.

בְּלִ"ג בְּעֶמֶר, יוֹם פְּטִירַת הַבוּצִינָא קְדִישָׁא רַשְׁבִּ"י, נִפְטַר גַּם רַבִּי יִצְחָק. לְפִי הַמְּסֻרַת, קִבּוֹר רַבִּי יִצְחָק בַּחֲצַר צִיּוֹן הַרְשִׁבִּ"י, מִיַּד בַּכְּנִיסָה לְחֲצַר בְּצַד יָמִין.

רַבִּים טוֹעִים וְאוֹמְרִים, כִּי הַקִּבּוּר שָׁם הוּא רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא. אָכֵן הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה — רַבֵּן שֶׁל הַמְּקַבְּלִים — גָּלָה בְּקִדְשׁוֹ כִּי טְעוֹת בְּיָדָם, וְהַתְּנָא הַקִּבּוּר בְּפֶתַח מְעֵרַת רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵינוֹ אֵלָּא רַבִּי יִצְחָק תַּלְמִידוֹ, וְאֵילוֹ רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא קִבּוּר בְּסַבִּיבוֹת צֶפֶת, לֵיד מְקוֹם מְנוּחָתוֹ שֶׁל הַתְּנָא רַבִּי נַחוּנְיָא בְּן הַקְּנָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵצִיל אֶת הָעוֹלָם מִחֲרָבָן

יוֹם אֶחָד יָצָא רַבִּי שְׁמַעוֹן מִבֵּיתוֹ וְרָאָה אֶת הָעוֹלָם שֶׁחָשָׂה. אֶפְלָה גְּדוֹלָה כְּסִתָּה אֶת פְּנֵי הַתְּבַל, וְאוֹר הַיּוֹם, כְּאֵלוֹ כְּסוּי עֵב מְכַסְּהוֹ וְסוֹתְמֵנו מְלַחְאִיר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבְּנָו רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵין זֶה מְקַרָּה בְּלֹא מִשְׁמַעוֹת, אֵלָּא

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

שְׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָפֵץ לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמוֹ דְּבַר. הִבֵּה נִרְאָה וְנִתְבּוֹנָה, מֵהַ
מִבְּקֵשׁ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמוֹ!

הֲלָכּוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן וּבְנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר וַיֵּצְאוּ חוּצָה לְעִיר, וְהִנֵּה לִפְנֵיהֶם
מְלֶאכֶת אֶחָד גָּדוֹל וּמְאִים, הוֹמָה לְהַר גָּדוֹל וְנִשָּׂא, וּמִפְּיָו בָּקְעוּ שְׁלֹשִׁים
לְהַבּוֹת שֶׁל אֵשׁ!!!

שָׁאַל רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמְּלֶאכֶת: מַה בְּכוֹנֶנְתָּ לַעֲשׂוֹת? הֲשִׁיב הַמְּלֶאכֶת:
עוֹמֵד אֲנִי לְהַפֵּךְ אֶת הָעוֹלָם וּלְהַחְרִיבוֹ, כִּי אֵין בְּדוֹר הַזֶּה שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים,
וְכִּי גִזַּר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּדַבְּרוֹ עִם אֲבָרְהָם אֲבִינִי, כִּי בְּכָל דּוֹר וְדוֹר
חִיָּבִים לְהִיּוֹת לְפָחוֹת שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים, שְׁיִגְנוּ בְּצַדִּיקְתָּם עַל הָעוֹלָם. אָמַר
לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֲבִיקְשָׁךְ לְלַכֵּת לִפְנֵי בּוֹרָא עוֹלָמִים וְלֵאמֹר לוֹ: בַּר-יוֹחָאֵי
נִמְצָא בְּעוֹלָם, וְכַחוֹ שְׁקוֹל כְּנֶגֶד שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים!!! הִלֵּךְ הַמְּלֶאכֶת בְּשְׁלִיחוֹתָיו,
הִתְיַצֵּב לִפְנֵי כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְאָמַר: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵיךָ מַה שָּׁאֲמַר
לִי בַר-יוֹחָאֵי! אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: לֵךְ וְהַחְרַב אֶת הָעוֹלָם, וְאַל
תִּשְׁגִּיחַ עַל בַּר-יוֹחָאֵי וְעַל דְּבָרָיו! חוֹר הַמְּלֶאכֶת לְעוֹלָם הַזֶּה וּבִקֵּשׁ לְהַחְרִיבוֹ.
מִשְׁדָּאָהּוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לוֹ: אִם לֹא תֵאבְדָה לְלַכֵּת בְּשְׁלִיחוֹתַי אֶל
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּעַם שְׁנִיָּה, אֶגְזֹר עָלֶיךָ שְׁלֹא תוּכַל לְחַזֵּר לְשָׁמַיִם, וְתִהְיֶה
מִכְרָח לְהַדְּחוֹת לְמָקוֹם בּוֹ נִמְצָאִים עֲזָא וְעִזְאֵל, הֵם הַמְּלֶאכִים אֲשֶׁר נִדְּחוּ
מִלִּפְנֵי הַשֶּׁם וְהִפִּיל אוֹתָם מִן הַשָּׁמַיִם לְאַרְצָא! — לֵךְ שׁוּב בְּשְׁלִיחוֹתַי —
הַמְּשִׁיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן — וּבְכַאֲשֶׁר תָּבוֹא וְתַעֲמֵד לִפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
תֹּאמַר: אִם אֵין שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים בְּעוֹלָם, יִסְפִּיקוּ עֲשָׂרִים, שְׁכַף נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית
יח): "לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרִים"; וְאִם אֵין עֲשָׂרִים, דֵּי אִם יִהְיֶה עֲשָׂרָה,
שְׁכַף נֶאֱמַר: "לֹא אֶשְׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרָה"; וְאִם אֵין עֲשָׂרָה — דֵּיִם בְּחָם
שֶׁל שְׁנַיִם, וְהֵם אֲנִי וּבְנָי; וְאִם אֵין שְׁנַיִם — הֲרֵי יֵשׁ אֶחָד, וְאֲנִי הוּא, וְדֵי
כַחוֹ שֶׁל הָאֶחָד, כְּנֶאֱמַר (מְשִׁלֵּי י'): "וְצִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם".

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יֵצְאָה בַת-קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: אֲשֶׁרֵי חֲלָקָה, רַבִּי
שְׁמַעוֹן! הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גִזַּר לְמַעְלָה, וְאַתָּה מִבְּטֵל לְמַטָּה. עָלֶיךָ נֶאֱמַר
"רְצוֹן יִרְאוּ יַעֲשֶׂה".

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רבי שמעון מברך אב, שיזכה לבן שיהיה ארי בתורה

רבי חי'א ורבי יוסי היו מהלכים בדרך, לאסף פספי צדקה עבור פדיון שבויים. השמש שקעה והלילה פרש את כנפיו. נכנסו השנים למלון-דרכים ללון שם. בחצות הלילה קמו בדרךם לעסק בסתרי תורה. התעוררה בתו של בעל המלון, ובראותה את האורחים קמים ממשותם, מהרה והדליקה לפנייהם נר ועמדה בפתח החדר לשמע את המודם הקדוש. הרגישו בה החכמים. פתח רבי יוסי ואמר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ה), דרש רבי יוסי פסוק זה: "נר מצוה" — רומז לאשה, שהיא מצוה על הדלקת נרות שבת; "תורה אור" — רומז לבעל, שהוא מצוה על למוד התורה. ולכן אף שהאשה אינה לומדת תורה, תורתו של בעלה תאיר לה את נרה. רבי יוסי חפץ בזה לטבח ולעודד את האשה, שטרחה למענם והדליקה להם את הנר. לפיכך אמר, כי אף שהאשה עצמה אינה לומדת תורה, נוטלת היא שכר בלמוד התורה של בעלה. והנה אף סים רבי יוסי את דבריו, שמעו הוא ורבי חי'א את קולה של האשה שהיא מתמוגגת בבכי רב. בעל המלון, אבי האשה, התעורר לשמע בכיתה של בתו, קם ממשותו ושאלה לסבת בכנה. ספרה לו הבת מה ששמעה עתה מפיו החכמים. עמדו שניהם, האב ובתו, בפתח הדרם של החכמים ובכו. שאל אותם רבי יוסי לסבת בכים: שפוא חתנה, בעל בתך, לא זכה לתורה, ובטל כף הנכם מצטערים? השיב האב: אמנם, כן הדבר, ובטל כף אני ובתי בוכים ומצטערים.

פתח האב וספר לרבי יוסי כיצד ארע הדבר, שנתן את בתו לאדם שאינו בן-תורה. ומעשה שהיה כן היה: יום אחד עמד הקהל והתפלל בבית-הכנסת, ואני בתוכו. פתאום ראו עיני בחור העומד על גג בית סמוך לבית-הכנסת. כשהגיע הצבור לענית 'קדיש', קפץ הבחור מן הגג בקפיצה אחת גדולה, כדי להגיע לבית-הכנסת לענית 'הקדיש' שנאמר בצבור. מאד התפעלתי ממסירות נפשו לקיום המצוות. אמרתי בלבי: בחור זה הנו ירא שמים בתכלית ובעל מדות — בודאי הוא גם בן-תורה; ואם עדין אינו גדול בתורה, ילמד ויגדל. בחור זה היה צעיר, ועד לאותו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

יום לא הפרתיו פלל, אף מעשהו עשה בלבי רשם רב, ובאותו יום הצעתי לו את בתי לאשה. רק לאחר הנשואין נתברר לי עד כמה טעיתי, שכן החתן נתגלה כבור ועם-הארץ, ואפלו לקרא קריאת שמע ולברך על המזון אינו יודע. נסיתי ללמדו — המשיך האב לספר — ואף נסיתי לשכר לו תלמידי חכמים שילמדוהו, אף מסתבר כי החתן אינו רוצה ללמד, ואף יתכן שאינו מסוגל לכה פלל. מאז הננו שרויים בצער רב ואין אנו יודעים מה עלינו לעשות.

נענה רבי יוסי ואמר אל האב: אם אתם יכולים לבקשו שיתן גט-פטורין לאשתו, עשו זאת; ובאם לא יסכים, יתכן שיוליד בן שיהיה גדול בתורה; בעוד הם מדברים, והנה החתן הצעיר נכנס לחדר בדלוג ובקפיצה והתישב ליד האורחים, רבי יוסי ורבי חייא. הביט בו רבי יוסי, וראה את פניו מעדנות ואור גדול זורח מהן. אמר רבי יוסי: רואה אני בצעיר זה, שאור התורה יקרין ממנו; איני יודע אם הוא עצמו יגדל בתורה או שמא יוליד בן שיאיר את העולם באור התורה. שמע הצעיר את דברי רבי יוסי — שחך וחיך. אמר להם: ברשותכם, אמר לפניכם דבר! פתח הנער ואמר: "צעיר אני לימים ואתם ישישים, על-כן זחלתי ואירא מחוות דעי אתכם" (אייוב לב). החל הנער לדרש בכתוב זה, וגלה סודות נעלמים, רזין טמירין מגנזי חביון יוצר בראשית. רבי יוסי ורבי חייא ישבו נדהמים ומשתאים למראה עיניהם ולמשמע אזניהם...

משסים הצעיר לדרש, אמר להם: היות והנני צעיר מאד, קבלתי על עצמי לשתק ולא להראות חכמתי במשך תקופה מסוימת. אתמול נסתימה תקופה זו ותם המועד שקבלתי עלי. מן השמים פונו את צעדיכם שתבואו לכאן לשמע דברי תורתני. ועתה שזכיתי לארח חכמים גדולים כמותכם, אמר לפניכם דבר נוסף. פתח ודרש בכתוב: "כי נר מצוה ותורה אור", אותו הכתוב בו דרש רבי יוסי בתחלת הלילה. פי הנער שפע דברי תורה עמקים בסתרי סתרים! רבי חייא ורבי יוסי היו מלאי התפעלות: מנן לנער צעיר ורך בשנים חכמה כה עמקה, גדולה ונפלאה?!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

אמר להם הנער: אני מבבל ובנו של רב ספרא הנני. לא זכיתי להכיר את אבי, כי התייתמתי ממנו בעודי תינוק בעריסתי. באשר באתי לארץ-ישראל וראיתי את החברים שהם אריות בתורה, קבלתי על עצמי להסתתר, שלא יכירו בי הבריות. אשרי חלקי שזכיתי לפגוש אתכם בביתו! עוד הצעיר מדבר, ורבי יוסי לא יכל להתאפק עוד — נשא קולו ובכה. קמו הפל ממקומותיהם ונשקו לנער הצעיר בראשו. גם חותנו, אבי האשה הצעירה, קם ונשק לו במיחו ובכה. נענה רבי יוסי ואמר: אשרי חלקי, שזכיתי לשמע מפיך דברים נפלאים אלה, שהיו סתומים ונעלמים, אשר לא זכיתי לשמע כמותם מאיש עד היום!!!

באשר נתגלתה האמת, לא ידעו האשה ואביה את נפשם מרב כבי ומרב שמחה. גם רבי חי' ורבי יוסי שמחו בשמחתם מאד. ערכה הרעיה הצעירה את השלחן לסעודה. בתוך הסעודה אמר הצעיר: כשראיתי את צעכם הגדול של חותני ורעייתי על שאיני יודע אפלו לברך ברכת-המזון, גזרתי על עצמי שלא אנהג עם אשתי בדרך כל הארץ, ולגלות להם את טיבי האמתי לא יכלתי, כי גזרתי על עצמי שתיקה. אמר רבי יוסי אל הצעיר: ביון שפתחת בדברי תורה, האר לפנינו את הלילה בגלוי סודות התורה הידועים לך! פתח הנער ודרש ארבות בסודות ברכת-המזון. כל הלילה ישבו החכמים עם הצעיר, עם רעייתו ואביה, והשתעשעו בדברי תורה. כשהאיר היום ברכו על המזון, ושוב חבקו ונשקו את החתן בחבה מפלגת.

אמר רבי יוסי: ביון שזכינו לכל זה, ודאי יום משתה הוא היום! ובכו, לא נצא מהבית עד שנעשה משתה גדול לכל אנשי העיר. משתה זה אינו משתה הוללות, אלא משתה שהקדוש-ברוך-הוא חפץ בו. לאחר מכן פנו החכמים אל האשה וברכוה שתהיה שמחתה שמחה שלמה, ולאביה אמרו, שיכין סעודה גדולה לכל אנשי העיר.

אנשי העיר באו לחג בשמחתה של המשפחה, שזכתה לחתן מפאר זה, שכן שמע המעשה שארע בלילה נתפשט מהרה בין אנשי העיר. במשתה פתח החתן ודרש בדברי תורה, והיו הפל שמחים ומתענגים על דבריו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

כָּל הַיּוֹם אָרְךָ הַמִּשְׁתָּה, וְלַעֲת-עָרַב נִמְנוּ וּגְמְרוּ אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם לְמִנּוֹת אֶת הַחֶכֶם הַצָּעִיר כְּרֹאשׁ וּמִנְהִיג הַקְּהָלָה. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֵיָא לָנוּ בַּמְּקוֹם לַיְלָה נוֹסֵף, וְלִמְחֶרֶת נִפְרְדוּ מִהַחֶתָן וּמִשְׁפַּחְתּוֹ בְּבִרְכָה וּבְהוֹקְרָה.

בְּהִגָּעִם אֶל רַבִּי שְׁמַעוֹן, נָשָׂא רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת עֵינָיו וְאָמַר לָהֶם: רוֹאָה אֲנִי בָכֶם, שֶׁהֵייתֶם שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד בְּמִשְׁכְּנֵנוּ שֶׁל מְלֶאֶךָ מְטַטְרוֹיִן [מְלֶאֶךָ זֶה הוּא הַמְּלֶאֶךָ הַגָּדוֹל הַמְּמַנֵּה עַל עוֹלָם הַיְצִירָה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הִרְגִישׁ בְּרוּחַ קֹדֶשׁ, כִּי בִנְעָר צָעִיר זֶה שׁוֹרֵה רוּחוֹ שֶׁל מְלֶאֶךָ זֶה]. נַעַר זֶה — הַמְּשִׁיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן — לְמַד אֶתְכֶם גְּנֹזֵי נִסְתָּרוֹת וְגִלָּה לָכֶם סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים. אֲשֶׁרֵי חֲלַקְכֶם, בְּנֵי! סִפְרוּ רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֵיָא אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהָיָה.

נִעְנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר: אֲשֶׁרֵיכֶם, וְאֲשֶׁרֵי חֲלַקְי! זוֹכֵר אֲנִי כִּי יוֹם אֶחָד הֵלֵךְ עִמִּי רַב סִפְרָא, אָבִי הַנַּעַר, בְּדֶרֶךְ. בָּעֵת שֶׁנִּפְרְדָנוּ, בְּרַכְתִּיו כִּי יִזְכֶּה לָבוֹן שִׁיחָה אֲרִי שְׁבַחְבוּרָה. מִצְטַעַר אֲנִי עִתָּה, שֶׁלֹּא בְּרַכְתִּיו שִׁיזְכֶּה גַם הוּא לְרֹאוֹתוֹ בְּגִדְלָתוֹ. וְאִמָּנָם בְּנוֹ גָּדַל וְנִעְשָׂה אֲרִי שְׁבַחְבוּרָה, אֵף אֲבִיו לֹא זָכָה לְרֹאוֹתוֹ. אֲשֶׁרֵיכֶם, בְּנֵי, שִׁזְכִּיתֶם אֶתֶם לְרֹאוֹתוֹ!!! (וְהָרַחֵם ה' בְּקִסְתּוֹ, ב')

סְגֻלָּה לַעֲשִׂירוֹת

הַתְּנָא רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי הֵלֵךְ פַּעַם בְּדֶרֶךְ לַחֲמִיו, יָחַד עִמּוֹ הֵלְכוּ עוֹד כַּמָּה תַנְאִים וְחֻכְמִים. בְּדֶרֶכָם פָּגְשׁוּ אֶת רַבִּי יִיסָא, כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִם אָדָם נוֹסֵף, וְשִׁנְיָהֶם מְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם דְּבָרֵי תוֹרָה.

פָּנָה רַבִּי אֱלֵעָזָר לְרַבִּי יִיסָא וְאָמַר לוֹ: דוּמְנֵי שְׂאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּךְ אָבִן תְּלַמִּיד חֶכֶם הוּא? עֲנֵה לוֹ רַבִּי יִיסָא: נָכוֹן! אִמַּת הַדְּבָר! אֵף גַּם אֲנִי כְּשֶׁלַּקְחִתִּיו עַל מְנַת שִׁלְוִנִי לֹא יָדַעְתִּי כִּלְלָל כִּי תְלַמִּיד חֶכֶם הוּא, אֵף פָּעַת נוֹדַע גַּם לִי הַדְּבָר, כִּי פְלִי מִפְּאָר מְאֹד הוּא.

פָּנָה רַבִּי אֱלֵעָזָר אֶל אוֹתוֹ אָדָם וּשְׂאֵלָהוּ, מַה שְׂמָךְ? יוֹעֲזָר! עֲנֵה, אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלֵעָזָר, שְׂמוֹתֵינוּ כַּמַּעַט שְׁוִים וְדוּמִים, כִּי לִי קוֹרָאִים אֱלֵעָזָר, אִם כֵּן בֵּא וְנִשְׁבַּח יָחַד לְלַמּוֹד תוֹרָה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ואכן התישבו רבי אלעזר ויועזר על אבן בצדי הדרך, והחלו ללמוד ולפלפל בתורה. רבי אלעזר התפעל מאד מחדושיו ואמרותיו של יועזר, ונהנה מאד. בשגמרו שאלהו רבי אלעזר טוב: במה הנך עוסק? ענה לו יועזר, פעם הייתי מלמד בדרדקי (מלמד תינוקות) בעיר מגורי, אך שפיעבר זמן מה הגיע לעירנו תלמיד חכם גדול, רבי יוסי מעיר חנין שמו, וההורים של הילדים לקחוהו למלמד במקומי, ואף שההורים הבטיחו לי שימשיכו לשלם לי, שאוכל להתקיים, אך לא הספמתי לכה, ומשום כך עזבתי את העיר והשפרתי עצמו ללוות את רבי ייסא.

המשיכו החכמים כלם בדרךם לשיבתו של רבי שמעון בר יוחאי, ויועזר עמם בשוא נשאר ללמד בישיבתו של רשב"י. באותו היום עסק רשב"י בישיבתו בהלכות נטילת ידים, ואמר להם: פי המזלזל בנטילת ידים סופו שפא לידי עניות, אך המדקדק בנטילת ידים זוכה לעשירות מפלגת, פי הרי מדה טובה בפולה ומכפלת.

אחר מכן בשהלכו החכמים לטול ידיהם לסעד את לבם הבחין רבי שמעון בר יוחאי ביועזר, פי מדקדק הוא עד מאד בכל ההלכות והדקדוקים בנטילת ידים, ושופך הוא על ידיו כמות גדולה של מים, פנה אליו רשב"י ואמר לו: אטריך שזכית לכה, שעליך יחולו ברכותיו של הקדוש ברוך הוא, להתברך בשפע ועשירות עד בלי די.

לא עבר זמן רב והברכה של רשב"י התקיימה, ויועזר נתעשר מיד, באשר מצא אוצר של זהב.

כל ימיו עסק יועזר בתורה מתוך הרחבה גדולה, והיה מחלק מממונו לעדקה. העניים היו מאוכלי שלחנו, והוא שמח עמם והסביר להם פנים מאירות. רבי שמעון, בראותו בגדלתו והצלחתו, קרא עליו מקרא שנאמר: "ואתה תגיל בה, בקדוש ישראל תתהלל".
(זהר ח"א פו, ב)

שליח מן השמים

רבי שמעון ותלמידיו הלכו פעם בדרך עד שהגיעו לנהר, אחד התלמידים, רבי יוסי שמו, הרבין עצמו כדי לשתות מים מהנהר, ועל-ידי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

זה נרְטבו בְגָדָיו, אָמר רבי יוסי לְחַבְרָיו, הֲלוֹאֵי לֹו לֹא הִיָּה נִבְרָא כָּלֵל נָהָר זֶה.

רבי שמעון שָׁמַע אֶת דְּבָרֵי רבי יוסי, נִעְנָה וְאָמַר: אָסוּר לֹאמַר כֵּן, וְאָסוּר לְבַזוֹת דָּבָר מִכָּל אֲשֶׁר בְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, שֶׁהָרִי כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָנָה טוֹב מְאֹד" וְהַפְּנָה כִּי כָּל מֵה שֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, הֵכֵל טוֹב הוּא. וְאָפְלוּ נַחְשִׁים וְעִקְרָבִים וְחִיּוֹת טוֹרְפוֹת, שֶׁהֵם מְזִיקוֹת, מִכָּל מְקוֹם נִצְרָכוֹת הֵן לְטוֹבוֹת בְּנֵי-אָדָם. רַק שְׂבָנֵי הָאָדָם לֹא יוֹדְעִים מִכֵּךְ.

וְכֵן תוֹרַף כְּרִי דְבוֹרָם רָאוּ הַחֲכָמִים כִּי מְגִיחַ לְפָנֵיהֶם נָחַשׁ, קָם רבי שמעון וְאָמַר: "נָחַשׁ זֶה בָּא לְעִשׂוֹת לָנוּ נֶס".

הַנָּחַשׁ חָלַף עַל פְּנֵי הַחֲכָמִים וְהַקְדִּימָם, וְכֵן הִמְשִׁיף הַלְּאָה, וּבִדְרֹךְ פָּגַשׁ הַנָּחַשׁ בְּנָחַשׁ אַרְסִי גוֹסֵף (הַנִּקְרָא "אֶפְעָה") וְכָאן הִחְלוּ שְׁנֵי הַנָּחָשִׁים לְפַגַּע הָאֶחָד בְּמִשְׁנָהוּ עַד שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנֵיהֶם בְּשָׂהֶם מֵתִים.

בְּשֶׁהִגִּיעוּ רבי שמעון וְתַלְמִידָיו לְמְקוֹם בוּ מֵתוּ הַנָּחָשִׁים, וְרָאוּ אֶת הַנֶּס, מִיַּד קָרָא רבי שמעון וְאָמַר: "בְּרוּךְ הוּא עַל אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ נֶס גְּדוֹל זֶה, הַכֹּל יוֹדְעִים הָרִי כִּמְהָ מְסַפֵּן הוּא הַנָּחַשׁ 'אֶפְעָה' שֶׁכָּל הַמְּבִיט בְּעֵינָיו כְּבָר קָשָׁה לֹו לְצִאֵת מִמָּנוּ חַי, וְכָאן לֹא שׁוּם הַתְּאֻמְצוֹת נִצְלָנוּ מֵאוֹתוֹ נָחַשׁ, עַל-יָדֵי נָחַשׁ אַחֵר, שֶׁהִיָּה הַשְּׁלִיחַ מִן הַשָּׁמַיִם לְהַצִּילָנוּ.

וְנֵס זֶה בָּא לְלַמְדָנוּ שֶׁאִף הַמְּזִיקִים שֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא בְּרָאָם כִּי אִם בְּשִׁבִיל בְּנֵי הָאָדָם, וּכְדַבְרֵי הַתַּנָּא רבי שמעון בר יוחאי.

לְשֵׁם מַעֲוֹת עֲדָקָה

בְּלִיל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה חָלַם רבי שמעון חֲלוֹם, וְהִנֵּי שָׂרֵי מַלְכוּת רוּמֵי תוֹכְעִים מִבְּנֵי אַחוֹתוֹ מִסִּים בְּסִכּוּם גְּדוֹל מְאֹד: שֵׁשׁ מֵאוֹת דִּינָרִים!

מִיַּד הִלָּךְ אֲלֵיהֶם וְדַבֵּר עַל לִבָּם, כִּי יִתְחִילוּ לְעֶסֶק בְּעֲדָקָה וּבְחֶסֶד, וְיַעֲזְרוּ לְעֶסְקָנִי הָעִיר לְפָרְנֵס אֶת הָעֲנִיִּים שָׁבָה.

"אֲבָל מֵהֵיכָן נִקַּח בְּסָף?" — שֶׁאֵלֹוהוּ.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

”הפרישו מן הפסח, בו אתם מתפרנסים, ורשמו את הסכומים בפנקס מיחד, ובתם השנה אשלים לכם את הסכום שגבתם!”

קבלו על עצמם לעסק בצדקה ובחסד, ורבי שמעון יצא מבית אחיניו (בני אחותו).

לאחר זמן הלשינו אנשים רעים על בני אחותו של רבי שמעון בפני המלכות על שהם עוסקים במסחר של בגדי משי ללא רשיון משרי המלוכה.

מיד נשלח אליהם שליח מטעם הממשלה, שהודיע להם: ”הנכם חייבים לשלם קנס, ולפניכם שתי אפשרויות: להכין עבור המלך מלבוש משי יקר-ערך או לשלם קנס של שש מאות דינרים!”

קשה היה להם להחליט במקום איזו מן האפשרויות יקבלו, שבו שתי ההצעות נראו להם קשות מאוד לבצוע; ובינתיים לקח אותם הפקיד לבית המעצר לאסרם.

בשהגיעה השמועה אל רבי שמעון בר-יוחאי, אחי אמם, קם ונסע מיד למקום מעצרם.

הוא נכנס אליהם ושאלם: ”מהו סכום הפסח, שהוצאתם השנה לעדקה?”
”הכל פתוב בפנקס המיחד” — ענו לו ומסרו לידיו את הרשימו.

עין רבי שמעון ברשימת החשבונות ומצא, שאחיניו הוציאו לערכי צדקה כמעט שש מאות דינרים... חסרו רק ששה דינרים לסכום זה...

”תנו נא לי ששה דינרים!” — אמר להם רבי שמעון.

היה עמם מעט כסף, שהצליחו להחביא באשר נעצרו — ספרו האחינים ששה דינרים ומסרו אותם לידי דודם הגדול.

לקח רבי שמעון את ששת הדינרים מידיהם — ויצא.

הוא הלך אל שליח המלכות, אשר טפל בענשם, ושחד אותו בכסף זה.

השליח קבל את המתנה — ומיד שחרר אותם מן הכלא.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

אחרי שהשתחררו מן המעצר, פנו אל רבי שמעון ושאלוהו: "האם ידעת את העתיד לבא עלינו?"

"כן" — השיבם רבי שמעון — "בליל ראש-השנה חלמתי חלום, והנה שרי המלכות תובעים מכם שש מאות דינרים..."

רציתי, אם-כן, שתתנו כסף זה לצדקה, ואזי תהיו פטורים מלמסר אותו לידי הרומאים הרשעים..."

ורבי שמעון הוסיף להסביר להם: "אמנם הוצאתם את רב הסכום לצדקה, אבל בגלל ששית הדינרים, שחסרו להשלמת סכום זה, גלקחתם למאסר; וכאשר השלמתם את הסכום לשש מאות דינרים — מיד זכיתם להשתחרר לשלום!"

"ומדוע לא ספרת לנו מיד על דבר החלום?" — טענו האחינים בפני הודם — "הרי לו ידענו את הדבר, ודאי היינו נותנים כרצון את כל הסכום לצדקה!"

"אמנם כן, בני" — השיב להם רבי שמעון — "אבל לו ידעתם את העתיד לבא — לא הייתם נותנים את הכסף לשם קיום מצות צדקה, אלא כדי להחליץ מן הצרה. אבל עתה, מאחר שנתתם את הסכום ללא כל ידיעה על מה שיקרה לכם — הרי נתתם אותו לשם מצות צדקה, וזכות המצוה עמדה לכם להצילכם!"

(ויקרא רבה פרק לד)

בחה של מטבע קטנה

אחד מתלמידיו של רבי שמעון בר-יוחאי, שמו רבי יצחק, יצא בבקר מביתו בדרך לבית-הכנסת, והנה נתקל באיש עני, אשר לא היה לו כלום, פרט למטבע בן חצי מעה (סכום קטן).

בעוד הוא מתבונן במראוהו העלוב של האביון, פתח העני בדברי תחנונים: "אנא, רחם נא על חיי ועל נפשות ילדי המסכנים! אנו רעבים ללחם ועומדים על סף מיתת רעב... אין לנו מה לאכל... אנא! רחם!..."

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

“אבל במה אוכל להושיע לך” — ענה לו רבי יצחק בקול רחמני —
“והלא מצבי הוא בדיוק כמצבך, ואין בידי דבר חוץ ממתבצע עלובה של
מחצית המעה!”

“גם זה טוב בשבילי” — השיב העני האמלל — — “בידי חצי מעה,
ואם תתן לי את המתבצע שבדרך, היא תשלים את מחצית המעה שלי
למעה שלמה, ואוכל לקנות בה כפר לחם, אשר תשביע את רעבונו של
ילדי המסכנים...”

בשמחה נתן לו רבי יצחק את המתבצע ש'לו; העני מהר לביתו כדי
להחיות את נפשיתיהן הרעבות של בני-משפחתו, ואלו רבי יצחק המשיך
בדרך לבית-הפנסת.

בלילה, כאשר ישן רבי יצחק על מטתו — והנה חלום — —

והנה הוא עומד על שפת-הים, מתבונן בגלים הנוצעים, כש'לפתע...
מתנפלים עליו שונאים... הם תופסים בו בחזקה ועומדים להשליכו לתוך
מעמקי הים...

והנה הוא מבחין ברבו, רבי שמעון בר-יוחאי, המושיט ידיו להצילו
— אף המרחק ביניהם רב מדי, וקצרה ידו של רבי שמעון מהושיע (הוא
אינו מצליח להצילו).

עוד רגע — ואויביו של רבי יצחק מצליחים לדחפו לתוך גלי הים...
הנה הנה הוא טובע...

בעוד הוא מפרפר בין חיים למות, כשהוא בין גלי הים, הוא חש ביד
המוציאה אותו מן המים...

התבונן רבי יצחק לראות מי הוא המציל אותו — והנה זה העני, אשר
פגש בבקר, ונתן לו את מחצית המעה, שהיתה ברשותו — הוא הוא
שמהר עתה לעזרתו, הצילו מעמקי הים, ומסר אותו לידי רבו, רבי
שמעון, אשר עמד במשך כל הזמן על שפת-הים: — —

התעורר רבי יצחק משנתו, ולבו ה'לם בקרבו מאימת החלום.

אט אט הוא נרגע מחלומו המבעית, והתעמק להבין את פשרו...

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

פתאם הבהר לו, כי מן השמים גלו לו שעימד בספנה גדולה; גזרה אימה רחפה עליו, ואלו בזכות מחצית המערה, בכחה של מטבע קטנה זו, אשר בה החיה נפשות רעות — נצל מגזרה כה קשה ולרבו רבי שמעון היה מזה לבקש עליו זכות.

(זהר פרשת בשלח)

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ההסתלקות והמערה בה נטמן

יום פטירתו

בשחלה התנא רבי שמעון בר יוחאי, נכנסו אליו שלשה תלמידיו, רבי פנחס ורבי היא ורבי אבא. אמרו לו: מי שהוא עמוד העולם נוטה למוות? אמר להם: אין בית-דין של מעלה מעינים בדיני, שהרי אני רואה שאיני נמסר למלאך ולדין של מעלה, שאין אני כשאר בני-אדם, אלא הקדוש-ברוך-הוא בעצמו דן את דיני ולא בית-דינו, וכמו שאמר דוד בתפלתו אל השם (תהלים מג, א): "שפטני אלקים וריבה ריבי", וכן אמר שלמה (מ"א ח, נט): "לעשות משפט עבדו", הוא לבדו ולא אחר. שהרי שנינו: פשהאדם נוטה למוות — בית-דין של מעלה מעינים בדינו: יש מהם הנוטים לכף-זכות, שמראים את זכיותו של האדם, ויש מהם הנוטים לכף-חובה ומראים את חובתו של האדם, ואין הנדון יוצא מן הדין כמו שהוא חפץ. אבל מי שדן אותו המלאך העליון, השולט על הכל, הוא טוב, ואין האדם יכול להיות באותו הדין רק טוב. מה הטעם? שהרי שנינו: מדותיו של המלאך העליון נוטות תמיד לזכות, והוא פלו רחמים, ובירדו לסלח לחטאים ועוונות. וזהו שכתוב (תהלים קל, ה): "פי עמך הסליחה", ולא עם אחר.

ולכן בקשתי ממנו שהוא ידן את דיני, ואני אכנס לעולם הבא דרך שלשה-עשר פתחים (כנראה, הכוונה ל"ג מדות של רחמים), שלא עברו בהם אלא האבות, ולא יהיה מי שיעכב בידי, מפני שלא אבקש מהם רשות.

הוסיף רבי שמעון ואמר דבר-מה, וראו תלמידיו הנמצאים בבית שבאו לבקרו, שאיננו נמצא שם. תמהו מאד, ואף אחד מהם לא היה יכול להוציא הגה מפיו מרב פחד שנפל עליהם.

בעודם יושבים שם, עלו באפם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם חזר והתאושש, עד שראו את רבי שמעון שנראה כמדבר עם אדם, אולם לא ראו אדם אחר מבלעדיו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לאחר זמן-מה שאל אותם רבי שמעון: האם ראיתם דבר-מה? אמר לו רבי פנחס: לא, אלא שכלנו תמיהים על שלא ראינו אותך על מִטְתְּךָ זמן רב, וכשראינוך עלו באפינו ריחות בשמים של גן-עדן, ושמענו את קולך מדבר ולא ידענו מי מדבר עמך...

אמר להם רבי שמעון: ולא שמעתם דבור אחר חוץ משלי? השיבו לו: לא!

אמר להם: בנראה שאין אתם ראויים עדין לראות פניו.

אחר-כך אמר להם רבי שמעון: כעת שלחו אחרי מן השמים והראו לי את מקומם של הצדיקים בעולם הבא, ולא נשא חן בעיני מקומי המיעד, רק הפצתי במחיצתו של אחיה השילוני, ובחרתי מקומי שם וחזרתי. ובאו עמי שלש מאות נשמות צדיקים, ובראשם היה אדם הראשון, והוא אשר ישב לידי ודבר עמי...

לאחר מכן נתקרב אליו רבי אלעזר בנו ואמר לו: אבי, והיכן מקומי שם? אמר לו אביו, רבי שמעון: אשרי חלקך, בני! זמן רב יעבר שלא תהיה קבור עמי, אבל בעולם הבא — בחרתי מקום בשבילי ובשבילך. אשרי חלקנו וחלקם של הצדיקים, שהם עתידים לשוב לארון העולם כמו המלאכים המשרתים לפניו! וזהו שנאמר: "אף צדיקים יודו לשמך".

החבריא קדישא

באותו היום שרבי שמעון עמד להסתלק מן העולם והיה מסדר דבריו, התכנסו החברים לבית רבי שמעון, והיו לפניו רבי אלעזר בנו ורבי אבא ושאר החברים, והבית היה מלא.

זקף רבי שמעון את עיניו וראה שהבית נתמלא. בכה רבי שמעון ואמר:

בפעם אחרת, באשר הייתי חולה, היה רבי פנחס בן יאיר לפני, ועד שבחרתי מקומי המתינו לי, וכשתזרתי הקיפה אש סביבי ולא פסקה לעולם, ולא היה נכנס אדם אלא ברשות, ועכשו ראיתי, שפסקה האש והבית נתמלא!!!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

בעודם יושבים, פקח רבי שמעון את עיניו ורָאָה מַה שָׂרָאָה, וְהִקִּיפָה הָאֵשׁ אֶת הַבַּיִת. יָצְאוּ כֻלָּם, וְנִשְׁאַרוּ רַבִּי אֱלֶעָזֶר בְּנוֹ וְרַבִּי אֲבָא, וְשִׁאֵר הַחֲבֵרִים יָשְׁבוּ בַחוּץ.

אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן לְרַבִּי אֱלֶעָזֶר בְּנוֹ: יָא וְרָאָה אִם רַבִּי יִצְחָק נִמְצָא כָּאֵן, כִּי אֲנִי עֹרְבְתִי לֹא (בְּשִׁעָה שְׁמֵלֵאָדָּה-הַפְּנוּת בְּקֶשֶׁת לְקַחְתּוֹ) שְׁלֵא יָמוּת. אָמַר לֹא שִׁיִּסְדֵּר דְּבַרְיוֹ וַיֵּשֶׁב עַל יְדֵי אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ!

קָם רַבִּי שְׁמֵעוֹן מִמְּקוֹמוֹ וַיֵּשֶׁב, חִיָּד וְשִׁמְחָה. אָמַר: הֵיכָן הֵם הַחֲבֵרִים? קָם רַבִּי אֱלֶעָזֶר וְהִכְנִיס אוֹתָם, וַיֵּשְׁבוּ לִפְנָיו. נִשָּׂא רַבִּי שְׁמֵעוֹן אֶת יְדָיו וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, וְהָיָה שְׁמַח וְאָמַר: "אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית ה'אֲדָרָא' יָבוֹאוּ לְכָאוֹן" יָצְאוּ כֻלָּם, וְנִשְׁאַרוּ רַבִּי אֱלֶעָזֶר וְרַבִּי אֲבָא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חִיָּא. בֵּינָתַיִם נִכְנַס רַבִּי יִצְחָק. אָמַר לֹא רַבִּי שְׁמֵעוֹן: כַּמָּה יָפָה חֲלָקוּ! כַּמָּה שְׁמַחָה עֲתִידָה לְהִתּוֹסֵף לָךְ הַיּוֹם הַזֶּה!

יָשַׁב רַבִּי אֲבָא מֵאַחוּרֵי כְּתַפְּיוֹ, וְרַבִּי אֱלֶעָזֶר לִפְנָיו. אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן: הֲרִי עֲתָה שְׁעַת רְצוֹן הַיָּא, וְאֲנִי רוֹצֵה לְהַכְנִס לְעוֹלָם הַבָּא בְּלִי בּוֹשָׁה! וְהֲרִי דְבָרִים קְדוּשִׁים, שְׁלֵא גְלִיתִים עַד עֲתָה, בְּרִצּוֹנִי לְגַלוֹתָם לִפְנֵי הַשְּׂכִינָה, שְׁלֵא יֵאמְרוּ כִּי בְּחֶסְרוֹן הַסְּתַלְקָתִי מִן הָעוֹלָם. וְעַד עַכְשָׁו הָיוּ צְפוּנִים בְּלִבִּי, כְּדֵי שְׂאֲכַנְס בָּהֶם לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן אֲסַדֵּר אֶתְכֶם: רַבִּי אֲבָא יִכְתַּב, וְרַבִּי אֱלֶעָזֶר בְּנֵי יִשְׁנֹן (בְּאֵר הַדְּבָרִים), וְשִׁאֵר הַחֲבֵרִים יִהְיוּ בְּלִבָּם.

עָמַד רַבִּי אֲבָא מֵאַחוּרֵי כְּתַפְּיוֹ, וְרַבִּי אֱלֶעָזֶר בְּנוֹ יָשַׁב לִפְנָיו. אָמַר לֹא: "קוּם, בְּנִי, שִׁהְרִי אַחֵר יוֹשֵׁב בְּאוֹתוֹ מְקוֹם!" קָם רַבִּי אֱלֶעָזֶר. הִתְעַטֵּף רַבִּי שְׁמֵעוֹן וַיֵּשֶׁב. פָּתַח וְדָרַשׁ דְּרוֹשׁ עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קטו, יז): "לֹא הִמַּתִּים יִהְלְלוּ יְיָ-וְלֹא כָּל יוֹדְדֵי דוּמָה". שׁוּב פָּתַח רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְאָמַר: הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה בְּכַבּוּדָם שֶׁל צְדִיקִים יוֹתֵר מִכְּכַבּוּדוֹ. וְעַכְשָׁו הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה בְּכַבּוּדִי, וְכָל הַצְּדִיקִים שֶׁבְּגֶן-עֵדֶן בָּאוּ עִמּוֹ. הֲרִי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא כָּאֵן, וְסָבִיבוּ שְׁבַעִים צְדִיקִים, מְעַטְרִים בְּעֶטְרוֹת מְבַהֲיָקוֹת מְזַהְרֵי וְזִיוֹ שֶׁל הַקְּדָמוֹן בְּקֶדֶשׁ, סְתוּם שֶׁל כָּל הַסְּתוּמִים, נִעְלָם שֶׁל כָּל הַנְּעֻלְמִים! וְרַב הַמְּנוּנָא בָּא לְשִׁמְעַ בְּחֶדְוָה דְּבָרִים אֱלוֹ שְׁאֲנִי אוֹמֵר. עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, אָמַר: הֲרִי רַבִּי הַנְּחָס בֶּן יְאִיר כָּאֵן הִכִּינוּ לֹא אֶת מְקוֹמוֹ!

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

נודעו החברים ועמדו ממקומם וישבו בשפולי הבית, ורבי אלעזר ורבי אבא נשארו על מקומם לפני רבי שמעון.

האש שלהט סביב הבית

פתח רבי שמעון ואמר: "אני לדודי ועלי תשוקתו" (שה"ש ז) כל הימים שהייתי קשור לעולם הזה, לא נתקשרתי אלא בהקדוש-ברוך-הוא, ולפיכך עכשו "ועלי תשוקתו"... וכאן התחיל רבי שמעון לגלות סודות התורה ורזון דרזיו, כמבאר בארכה בזהר הקדוש, פרשת האזינו. בתוך דבריו אמר רבי שמעון: "עד עכשו היו דברים אלה שגליתי כן מכם ונסתרים, כי ירא הייתי לגלותם, וכעת הם נתגלו. גלוי הדבר לפני עתיקא קדישא, שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת, אלא כדי שלא אכנס בבושה לפני היכל השם עשיתי זאת! ועוד, כי ראיתי שהקדוש-ברוך-הוא וכל אלו צדיקי-אמת הנמצאים כן כלם הסכימו על-ידי, שהרי ראיתי שכלם שמחים בשמחה זו שלי, וכלם מזמנים בעולם ההוא אל השמחה שלי. אשרי חלקי!"

אמר רבי אבא: בשעה שהמאור הקדוש (הינו, רבי שמעון בר-יוחאי) סיים לומר דבר זה, הרים המאור העליון את ידיו, בכה ואחר-כך שמת. ושוב רצה לגלות איזה דבר, אלא שמייד אמר: "כל ימי נצטערתי בדבר זה לגלותו, ועכשו אין נותנים לי רשות!" התחזק רבי שמעון, וישב ושפתותיו דובבות. אחר-כך השתתנה שלש פעמים, ואיש לא יכול היה להסתכל במקומו, ובפרט להביט בפניו. אחר-כך אמר: "פה, פה, שזכית לכל אלה ולא יבשו מעינותיך, המעינות שלך יוצאים ואינם נפסקים; עליך קוראים את הפסוק (בראשית ב): 'ונהר יוצא מערבו, וכן את הפסוק (ישעיה נח): 'זכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו'. כעת אני מעיד על עצמי, שכל הימים שעמדתי בעולם, משתוקק הייתי לראות את היום הזה שאוכל לגלות בו סודות התורה ולא עלתה בידי, חוץ מעכשו, שהרי בעטרה זו מתעטר היום הזה. ועכשו אני מבקש לגלות דברים לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי כלם (כל הסודות) מתעטרים בראשי, והיום הזה לא ירחק מלבוא למקומו כיום אחר, שהרי רק כל היום הזה עומד ברשותי. ועכשו מתר לי לגלות

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הדברים, כפי שלא אכנס בבושה לעולם הבא". והמשיך רבי שמעון לגלות סודות התורה לפני החברים, עד שסיים דבריו בפסוק: "כי שם צוה ה' את הברכה, חיים עד העולם".

אמר רבי אבא: לא סיים המאור הקדוש לומר "חיים", עד שנשתתקו דבריו. ואני חשבתי בכתבי להמשיך ולכתב ולא שמעתי יותר כלום, ולא הרימותי ראשי, שהאור היה כל-כך גדול עד שלא יכלתי להסתכל. בתוך כך נזדעזעתי, ושמעתי קול קורא ואומר: "כי ארץ ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך" (משלי ג). שוב שמעתי קול אחר: "חיים שאל ממך נתת לו" (תהלים כא).

כל אותו היום לא פסקה האש מן הבית ולא היה מי שיתקרב אליו, שלא יכלו לגשת אליו, שהאור והאש היו סביבו. כל אותו היום שכבתי על הארץ ונגעתי בבכיה. לאחר שנסתלקה האש, ראיתי את המאור הקדוש, קדש הקדשים, שנסתלק מן העולם, כשהוא שוכב על ימינו מעטף ופניו שוחקות... עמד רבי אלעזר בנו, לקח את ידיו ונשקו, ואני לחכתי את העפר שתחת רגליו. בקשו החברים להספידו ולא יכלו לדבר! התחילו החברים בוכים. ורבי אלעזר בנו נפל שלש פעמים ולא היה יכול לפתח את פיו. אחר-כך פתח ואמר:

"אבא! אבא! שלשה היו חזרו להיות אחד! (פי משלשת החכמים שהיו קשורים זה בזה: רבי שמעון אביו, רבי פנחס חותנו, ורבי אלעזר בנו, נשאר בנו לבדו). עכשו יגודו החיות, הצפרים תטוסנה ותשקענה בנקבי הים הגדול, והחברים כלם שותים דם!" (בלומר, שגם בעלי החיים ישתתפו באבל ויגודו ממקומם: הצפרים תתחבאנה בנקיקי סלעי הים; והחברים שותים דם, צערם גדול כל-כך פאלו היו שותים דם; ויש גורסים: שותתים דם).

עמד רבי חיזא על רגליו ואמר: "עד עכשו המאור הקדוש השגיח עלינו עכשו הגיעה השעה להשתדל בכבודו!" עמדו רבי אלעזר ורבי אבא, לקחוהו באפריון מי ראה את מבוכתם של החברים וכל הבית היה מעלה ריח ניחות. העלוהו במסתו, ולא התעסקו בו אלא רבי אלעזר ורבי אבא.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

המאבק על מקום קבורתו

באו אנשים תקיפים ואנשי מלחמה של הכפר הסמוך, והפצירו בהם (פי רצו שיקבר המאור במקומם). בני מירון צעקו בחבורה, כי חשבו שלא יטמן בגבולם. לאחר שיצאה המטה עלתה המטה באויר, ואש היתה מלחטת לפניה.

שמעו קול: "התבנסו, בואו והתאספו להלווא של רבי שמעון!" יבוא ש"לום ינחו על מטבבותם" (ישעיה נז).

בשהכנס למערה, שמעו קול מהמערה: "זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות (שם יד)! כמה קטרוגים ברקיע משתתקים ביום זה בגללה, רבי שמעון בן יוחאי, שרבונו משתבח בו בכל יום. אשרי חלקו למעלה ולמטה! כמה אוצרות עליונים שמוזרים לו! עליו נאמר (דניאל יב): 'ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגורלה לקץ הימיו!'

יבנס בן אצל אביו...

לצידו של רבי שמעון, במערה, קבור בנו התנא רבי אלעזר, שציונו שוכן רק ב-10 מטרים מציונו של אביו. נתקיים בשני בני עליה אלו, האב ובנו, המאמר "בחייהם ובמותם לא נפרדו", שכן גם בחייהם היו קשורים ודבוקים נפש בנפש. אף הצליח רבי אלעזר לעלות לרום פסגת סלם ההשגות בפנימיות התורה, והיה הבולט מבין כל החבריא קדישא". רבי שמעון היה בסוד ב"ר, ובנו רבי אלעזר, בסוד חכמה.

חז"ל מספרים, כי בשעה שהגיע זמנו של רבי אלעזר להפטר מן העולם, צוה את אשתו, שלאחר פטירתו תניח את גופו בעליה, בביתם שבכפר גוש-חלב, ותשמר את דבר פטירתו בסוד. אשתו קימה את צוואתו, וכך במשך עשרים ושתים שנה בערה, היה גופו של התנא רבי אלעזר, מנח בעליה, והדבר לא נודע לאיש. עד שיום אחד נגלה רבי שמעון בר יוחאי אל אחד החכמים בחלום, ורמז לו: "גוזל אתך יש לי ביניכם, אם אתם רוצים, אתם יכולים להביא אותו אצלי". והבינו הכל כי רבי אלעזר נפטר מן העולם.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

והיו אנשי מירון הולכים ומבקשים להביאו לרבי אלעזר אצל אביו, ואנשי גוש-חלב יוצאים כנגדם במקלות ובחניתות, שכל הימים שהיה רבי אלעזר נתון שם, לא באה תיה רעה בגבולם.

פעם אחת, בערב יום-הכפורים, אמרו אנשי מירון: עכשו השעה שנביא אותו, בעוד שאנשי גוש-חלב טרודים בכבוד היום ואינם מרגישים בנו! פינן שהלכו להביאו, באו שני נחשים של אש והתחילו מהלכים לפניהם. אמרו: "הרי מן השמים מסיעים!" וכשהגיעו למערה, עמדו להם שני נחשי האש מן הצד. מצאו עכו פרוד על-פי המערה. אמרו לו: עכו, עכו, פתח פיה ויכנס בו אצל אביו! פתח להם. (קהלת רבה יא, ג ב)

אחד המפרשים מציון, כי ספור הנחש בפתח המערה, רמז יש בו — כי לא מת רבי אלעזר אלא בעטיו של נחש הקרמוני, ולא בעונו.

השושלת נמשכת

בנוסף לרבי אלעזר, בקשו החכמים לקבר במערה צדיק נוסף, אלא שמון השמים מנעו זאת מהם. היה זה רבי יוסי בנו של רבי אלעזר, ונקדו של הרשב"י. חז"ל מספרים, כי מסבות שונות, לא הלך רבי יוסי בימי נעוריו, בדרכי אבותיו הקדושים, והגיע למצב, שהוא הפסיק ללמוד תורה ולקיים מצות בוראו כראוי.

פעם אחת, לאחר פטירת רבי אלעזר, חלף רבי יהודה הנשיא על פני הבית בו היה גר רבי אלעזר בחיים חיותו, התעפב קמעא ושאל את הנלוים אליו, האם הותר אחריו צדיק זה בו, והראוהו את רבי יוסי, בנו. רבי יהודה הנשיא שנוכח לראות את מצבו הרוחני של הבן, מצא לנכון שלא להוכיחו על פניו, הכיצד זנח את דרכי אבותיו, אלא החליט לפנות אליו בדרך שונה, ובו במקום נתן לו סמיכה, דהיינו, שמעטה יקרא בתאר "רבי", וכן דאג שקרוב משפחה ילמד עמו תורה.

צעד אחר צעד התקדם רבי יוסי בלמודיו, עד שנכנס ללמוד בישיבתו של רבי יהודה הנשיא. יום אחד השתומם רבי יהודה הנשיא, בשמעו קול מפר לו, בוקע ועולה מבית המדרש, קול הדומה לשל רבי אלעזר.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מי הוא זה, שקולו דומה לשל רבי, שאת קולו אני שומע? — שאל רבי יהודה. זהו קולו של רבי יוסי, השיבו לו תלמידיו. מיד קרא עליו רבי יהודה את הפסוק: "פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חיים" (משלי יא) ופרשו בו: "פרי צדיק עץ חיים" — זה רבי יוסי בן רבי אלעזר בן רבי שמעון, ולוקח נפשות חיים" — זה קרוב המשפחה שלמד אותו תורה!

אחר פטירתו של רבי יוסי, הביאו חכמים את ארונו למירון, במטרה לקברו במערת הרשב"י, מקום מנוחת סבו ואביו הצדיקים. ואז חזר על עצמו ספור ה"נחש" שנצב בפתחה של המערה ומנע את הכניסה. נסו החכמים להסיטו בקראם: "עכנא, עכנא, פתח פיה לתת כבוד לנפטר, בדי שיוכל הבן ליכנס אצל אביו!", אולם הנחש לא נע ולא זע. סברו החכמים לתמו, כי הסבה שמונעים מן השמים לקבר את רבי יוסי בסמוך לקברי אבותיו, היא משום שלא היה גדול בתורה כמותם, אלא שלפתע שמעו בת-קול האומרת: "לא מפני שזה גדול מזה, אלא רבי אלעזר ורבי שמעון, סבלו יסורים הרבה שנים במערה בפקיעיו, ורבי יוסי לא היה בצער המערה". ואכן לא נקבר הנכד רבי יוסי במערה, כי אם בקרבת מקום.

מערת רשב"י

ידיעים שני מקרים בהם נמצאה פתחה של המערה.

בפעם הראשונה, היה זה בערך כמאה שנה לאחר פטירת האר"י זכרוננו לברכה, באשר בנו את המבנה הראשון על ציונו של רשב"י, על ידי הרב אברהם גלאנטי שהיה אחד מגדולי הדור ועתיד נכסים. אחד הפועלים שעסק בחפירת היסודות, גלה לפתע את פתח המערה, ובו במקום פרע ומת. לאור האסון הנורא, צוה הרב גלאנטי לסתם לאלתר את הפתח.

המקרה השני התרחש לאחר כמאה וחמשים שנה, באשר עלו תלמידי הבעל שם טוב לארץ ישראל בעליה המפורסמת. אחד מהם היה רבי יהושע מחבר הספר "אהבת ציון" המעיד בספרו כי אנשי המקום ספרו לו על קיומו של פתח למערה, בצדה המערבי של החצר. "פעם אחת", הוא כותב, "נפתחה הרצפה של ההיכל, וראו שיש מערה חלולה תחתיה".

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רעידת האדמה במירון

כך היה מספר רבי יוסף סופר, אשר בקר בעצת ובמירון בשנת תקצ"ז בעת הרעש הגדול, בו נחרב רבו של הגליל העליון. וכה לשונו: "בשיצא הרעש על הארץ בחדש טבת שנת תקצ"ז, באו הישמעאלים והערלים שבאותו מקום לזה הבגנו של רשב"י זכרוננו לברכה, והדלת היתה סגורה, וצעקו כלם כאן, ופתחו פיהם: רבי שמעון! רבי שמעון! מאחר שאתה אדם גדול וחשוב בעולם, וגם שמענו מפי אבותינו מחשבותיה, וגם בעינינו אתה חשוב, פתח פתחך! — ומיד נפתחה הדלת מאליה, והלכו כלם לפניו, וגם הבתים שלהם ונשיהם ובניהם נצלו. ולא היה הזק כלל. ועכשו הוא רשב"י חשוב בעיניהם מאד ביותר".

לאחר חדשים מספר, היתה שוב רעידת אדמה, מוסיף רבי יוסף סופר ומספר: "וברחו, כבפעם הראשונה, כל היהודים והערלים והישמעאלים לבנינו של רשב"י זכרוננו לברכה, וכשבאו בסמוך לבגנו הציון, ראו כיצד הבגנו כלו מגביה ומתנשא למעלה, וקפץ באויר, מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה באדם. וכפתו של הבגנו התחלקה לשני חלקים, לחצאיו, והיו פתוחים לשנים. בין שראו זאת, נפלה תרדה גדולה עליהם, ופחדו מאד מכך, ופתחו כלם וצעקו: רבי שמעון! רבי שמעון! אם הבגנו שלך כך הוא, מה יהיה עלינו? וזה היה יותר מחצי שעה, ואחר כך שקטה הארץ, ושקט הרעש, ועמד הבגנו על מקומו, והכפה של מעלה הנחלקת לשני חלקים, נתחברה יחדו כבראשונה, ולא היה הזק כלל. והאנשים שבאו לשם, ראו את הגס הגדול שארע בזה הבגנו, מבחוץ ומבפנים, עד כדי כך שלא נמצא שום סימן או סדק בחומה, והכל חזר על מקומו כמו שהיה כבראשונה.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

רמזים על רשב"י

שמו מעיד על גדלותו

א. רבי שמעון בר יוחאי הבטיח, שלא תשתפח התורה מישראל על ידו, כמבאר בדברי רז"ל (שבת קלח): כשנכנסו רבותינו בכרם דיבנה אמרו: עתידה תורה שתשתפח מישראל, ואמר רשב"י שלא תשתפח, שנאמר: "כי לא תשכח מפי זרעו", וכמבאר בזהר (נשא דף קכד ע"ב): "בהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון מן גלותא". ועתה בוא וראה וקבו נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה, כי על-כן סמוך רשב"י עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעל-ידי זרעו של יוחאי, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשתפח התורה מישראל, כי סופי תבות של זה הפסוק: "כי לא תשכח מפי זרעו" הם האותיות "יוחאי". וזה שמרמז ומגלה הסוד "כי לא תשכח מפי זרעו" מפי זרעו דיקא, הינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק, שהוא התנא "יוחאי", כי יהיה על-ידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי התבות.

ב. סוד רבי שמעון בעצמו מרמז בפסוק אחר. כי דע, כי התנא הקדוש רבי שמעון הוא בבחינת: "עיר וקדיש מין שמיא נחית" ראשי תבות "שמעון". (לקוטי מוהר"ן)

ג. הרב הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל, ישב פעם עם חסידיו בהלולא של רשב"י, וכך אמר: "ידיד נפש אב הרחמן" בגימטריא "רבי שמעון בן יוחאי" 764.

ד. הצדיק רבי יחזקאל שרגא משינובה זצ"ל מפרש בספרו דברי יחזקאל את הפסוק (תהלים עב): "שתולים בבית ה', בחצרות אלקינו יפריחו"; שתולים בבית יי ראשי תבות שב"י, שהם ראשי תבות: שמעון בן יוחאי. מבקשים אנהנו מהבורא יתברך, שאורות הקדושים של רשב"י וחבריו, השתולים בבית ה', שהם כ"חצרות אלקינו", כמו החצר שהוא לפני הבית, בן העומדים מנגד "יפריחו", יזריחו ויפיעו בתוכנו.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ה. "אדם ובהמה תושיע ה'" (915) עולה בגימטריה רבי שמעון בר יוחאי (ספר מגדיל ישועות מלכו אות נה)

ו. ועל-ידי זה ישפע שפע רב בכל העולמות ראשי תיבות רשב"י. (קדמונים)

ז. תיבת "ורפאתיו" עולה שמעון בר יוחאי, אשר בזכותו של רשב"י נמשכת רפואה לעולם.

(הלולא דרשב"י)

ח. הקש"ת בגימטריה רבן שמעון בן יוחאי (805).

(אדמו"ר מלענטשניטע).

מעלת היום וקדשתו

א. הרבי הקדוש רבינו שר שלום מפעלזא זכר צדיק וקדוש לברכה דבר פעם אחת מענין גדלות יום ל"ג בעמר. נענה בנו הרבי הצדיק רבי זונדל ואמר, שהוא יודע שהוא כמו יום הכפורים, ואמר לו אביו, יפה בונת.

ב. בספר שערי יששכר מהרבי הקדוש אדמו"ר ממונקטש זכר צדיק וקדוש לברכה, כתב כי ביום ז' אדר הוא יום תענית, על פי נשתכחו ביום פטירת משה רבנו ג' מאות הלכות, מה שאין בן ביום ל"ג בעמר, יום פטירת רשב"י, שגלה הסודות והאדרא זוטא על פן הוא יום שמחה.

ג. ידוע בשם האר"י זכרוננו לברכה, אשר ביום ל"ג בעמר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים שמה למירון לכבוד שם קדשו, לשמוח שם בשמחת ההלולא רבתי שלו.

ד. חסידים מספרים כי הרבי הקדוש רבי אברהם מקאליסק בשהיה טובל בצפרא דיום ל"ג בעמר היה אומר בלהט אש קדש: הריני מקבל עלי קדשת היום.

ה. יום ל"ג בעמר מסגל לרפואות הגוף והנפש.

(אורה ושמחה עמוד כ').

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ו. כתב בספרו רבי יהונתן אייבשיץ זכר צדיק וקדוש לברכה, וזה לשונו: יום ל"ג בעומר הוא הלולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הלולא, הנערה באה אל המלך, וראוי לכל איש הירא וחרד אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה כי זכות רבי שמעון בר יוחאי מסייעת להבא לטהר וכו', ולא לבלות הזמן בעונותינו הרבים בהבלי העולם, אשר הוא צער להצדיק.

(הובא בהקדמה לספר שיר בר יוחאי)

ז. בבני יששכר מאמר חדש אייר (מאמר ג' אות ב') כתב דכשם שביום ל"ג בעומר מת רשב"י כך גם נולד ביום זה, שכן הקדוש ברוך הוא ממלא שנותיהם של צדיקים, כמו שמצינו במשה רבינו, עליו השלום, שנולד ומת ב' אדר.

ח. יום זה מסגל להפקד בזרע של קומא, על ידי שגודרין שבהולד להם בן יקראו שמו שמעון, על שם רשב"י, או שגודרים שיעשו התגלחת הראשונה של הילד במירון.

ט. השמחה על ציון הרשב"י ביום ל"ג בעומר, היא שלא כדרך הטבע. (בני יששכר)

י. בספר הקדוש בית אהרן, כתב וזה לשונו: כמו הקדוש ברוך הוא לכל, כך רבי שמעון בר יוחאי "לכל", רוצה לומר הפונה שכל ישראל מקטן ועד גדול יש להם שיבות, ויכולים להושע ביום ההלולא ל"ג בעומר בזכות הגדולה של רשב"י.

יא. הצדיק רבי יעקב מהוסיאטין היה אומר: יום ל"ג בעומר הוא עת רצון להתפלל על גשמינות ורוחניות גם יחד. ביום זה התחיל הפן לירד לישראל במדבר, ונפתח להם ענור של פרנסה, לא לדורם בלבד כי גם לפאים אחריהם. בכל שנה ושנה מתחדשת הארה של יום גדול וקדוש זה.

יב. הצדיק רבי ישראל מרוזין זצ"ל היה אומר בסעודת ההלולא: עקר הגלות היא לברר הניצוצות הקדושים שנפלו בין הקלפות, וצריכים להעלותם. וזהו "ויקח יעקב אבן", שלקח וברר אותן הניצוצות הקדושים,

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"וירימיה מצבה" והעלה אותו לקדשה. "ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים", הינו שגם הם ילקטו ויבררו אותו וכו'. ולאחר שהוא מסביר את ההבדל שבין "ויקרא לו לבן יגד שהדותא, ויעקב קרא לו גלעד", והעקר הוא גלעד, שעל-ידי התגלות החסדים בעולם, מזה יהיה העדות ונפרת ההתגלות האלקית בעולמו. וזהו ג"ל ע"ד, כי פתיב "דע את אלקי אביך", כי העקר הוא התגלות הדעת. ולאחר שלבן הודה לו ליעקב, אז "ויאכלו שם על הגל", הינו שהיתה השמחה שם מה ששניהם הודו לדבר אחר, כי על-ידי התגלות החסדים תתפרסם גדלת הבורא ב"ה. והוא מסבם, כי ביום ל"ג בעומר, הלולא דרשב"י הלולא ושמחה על פל העולם, כי מזמנו התחילה ההתפשטות והתגלות הדעת יותר בעולם, ובעבור זה שמחה בעולם.

יג. והרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב כותב בספרו 'קדשת לוי', וזה לשונו: "עקר הנסים והנפלאות היה בנים-סוף, פדי שנקבל התורה במעמד הר-סיני ונתאזה לו לעבדו ולקבל התורה. והבחינה הזאת של יציאת מצרים מאירה עד ל"ג בעומר, ומל"ג בעומר מתחילה ההארה של מעמד הר-סיני, שהוא קבלת התורה. וכבר כתבנו שההארה של יציאת מצרים היא הכנה למתן תורה על-ידי הנסים. וזהו: 'ויקרא לו יעקב גלעד, כלומר, בין שפגיע ג"ל, הוא מרמז על ל"ג בעומר, אז מתחילים להאיר בחינת ההארה של קבלת התורה, שהיא נקראת 'עדות'".

יד. מובא בספר בני שלשים: שמעתי דבר נכון בשם הגאון הקדוש בעל חתם סופר ז"ע, שמנהג ישראל ללמד בימי הספירה מסכת שבועות, ובמסכת זו יש מ"ט דפים כמננו ימי העומר, ונמצא שדף ל"ד שיה ליום ל"ג בעומר (כי המסכת מתחילה ב"ה), ושם נאמר: "רבי שמעון אומר: מחכו עליה במערבא, מאי חוכא? וכו', עין שם, וזה החוכא דמחכו במערבא, שהיה הלולא דרשב"י בל"ג בעומר...

טו. הגאון הקדוש רבי גרשון העניף מראדזין זיע"א הביא רמז, דבפרשת מערע, ויקרא פרק טו, בשלשת הפסוקים י"ג י"ד וט"ו יש מ"ט תבות,

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

והם מרמזים כנגד ימי הספירה, כמבאר בזהר הקדוש, ותבת "מועד" היא התבה הל"ג לרמזו על יומא דהלולא דרשב"י אשר הוא מועד.

טז. יצונו כי העבדא דרשב"י בשבת דף לג היא גם המימרא הל"ג בש"ס של רשב"י. (מדות דרשב"י)

יז. ל"ג בעמר' בגימטריא "מושה", שהוא יום פטירת רשב"י, שהיה שרש נשמת משה רבנו. על-כן לעולם, אותו יום בשבוע שחל בו ל"ג בעמר, אז חל באותו יום בשנה לאחר מכן בימי הסכות יום רביעי הסכות, אושפיזא דמושה רבנו (לפי סדר האושפיזין המקביל על פי האריז"ל).

יח. קצת רמז להיות כעין פורים במירון כי סימנה פל"ג ביום שחל פורים חל ל"ג בעמר. (קדמונים)

קדשת המקום

א. כתב בעל השל"ה (במסעיו בשנת שפ"ה) וזה לשונו: ועל קבר רשב"י לומדים הזהר באימה וביראה ובדבקות גדולה, כי במה נסים יתקיימו שם.

ב. עננו נשגב יש להיות במירון בראש השנה להתפלל שם ולעזר שם צדיק באמונתו כמו שכתב בעל המנחת אלעזר בספרו שער יששכר (מאמר גל עיני אות יח) כדאיתא במתנתין (ראש השנה טז, א) דבראש השנה "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", ופרש דבראש השנה עוברין לפני השם יתברך הזכות לכל באי עולם מבחינת "מרון", ששם ציון הרשב"י ובנו רבי אלעזר, דבזכותם קימים ועומדים עולמות העליונים והתחתונים, ועל פן בראש השנה שהוא זמן ש"ובו תנשא מלכותך" עוברים לפניו יתברך "כבני מרון".

ג. הגאון רבי שמואל העליר זכר צדיק וקדוש לברכה, שהיה הגאב"ד בעיר צפת, כתב בסוף ספרו 'כבוד מלכים' וזה לשונו: ואעיר אני באמת, כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים, אשר אבותם ראו וספרו, כי הרבי הקדוש רבי חיים בן עטר זכותו יגן עלינו היה פעם בהלולא פה עיר הקדש צפת, וכשעלה למירון, והגיע לתחתית ההר ירד

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מהחמור והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה וצועק, היכן אני, השפל נכנס, למקום אש שלהבת קדשא בריך הוא, וכל פמליא של מעלה הקא, וכל נשמות הצדיקים שמה, ובעת ההלולא היה שמת שמחה גדולה.

ד. מובא בשם צדיקים, כי מערת רבי שמעון בר יוחאי היא בבחינת קדש קדשים, והעליה לציון ביומא דהלולא ל"ג בעומר נחשבת פעליה לרגל בזמן שבית המקדש היה קיים.

ה. אחד מחסידיו של הצמח-צדיק זכותו יגן עלינו אמן, נסע לארץ ישראל, ובל"ג בעומר היה בין הנוסעים מירונה, באותה שנה ירד גשם עז, ואותו חסיד שלא התכונן לגשם זה, החליק במורד ההר, מה עשה אותו חסיד, צרר את מעילו ולבש את בגד השבת שלו [קאפטיון] ופנה הישר לנמל כדי לחזור לעיר מגוריו ויזניצא, אחר שהגיע לביתו פנה מיד לבית רבו הצמח צדיק לקבל ממנו "שלום", שאלו רבנו: האם הבאת לי משהו מארץ ישראל, ענה החסיד והתנצל כי לא הספיק להביא דבר מארץ ישראל, וכבודך אגב ספר את שארע לו במירוון ביומא דהלולא — ל"ג בעומר, על כל אשר קרהו, והמעיל אשר נתלכלך כלו בבויז, ואף לנקותו לא היה ספק בידו, כששמע זאת רבו בקש ממנו להביא את המעיל, וכך עשה, כשהביא את המעיל לרבו, נטל הרבי מטפחת נקיה וגרר לתוכה את הבויז שהיה דבוק על המעיל, וצָרַרם באמרו להחסיד: "באף מתנה לא היית מהנה אותי כמו מתנה יקרה זו, אדמת קדש מקרתא קדישא מירוון" אשר ערבה לא יסלא בפז.

ו. הרב הקדוש רבי אברהם שמחה הורביץ זצוק"ל, הרב מפרניב, אמר פעם אחת בל"ג בעומר, שלפלא הוא, שעבדא דרשב"י שברח להמערה הקדושה היא בגמרא שבת דף ל"ג.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

העליה למירון

מנהג עתיק

משנים קדומות נהגו ישראל לעלות למירון, למקום ציונו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, מקום בו שפכו לבם כמים בתפלות ובתחנונים, שהצדיק ימליץ טוב בעדם לפני פסא הכבוד לפעל עבורם ישועות ונחמות.

רבי חי'א רב'ה, מתלמידיו, נסע לציון רבו הקדוש, ובהשתטחותו שם הזכיר לרשב"י ממעשיו ומגדלת מעלתו בשמים ממעל. אף אליהו הנביא היה מצוי שם. והגמרא מספרת על פה, שרבי יהושע בן-לוי מצא את אליהו הנביא בפתח מערתו של רשב"י.

מאז ועד עתה נהגו מחונני עפרות הקדש לפקד את הציונים הקדושים אשר בארץ הקדש, כמו שמצינו בפסיקתא רבתי: "היה עובר בין הקברות ויודע שצדיק קבור שם, צריך להזכירו במעשיו". וכך נהגו לקרות על קבר כל צדיק פסוקים ומאמרים מדבריו.

ביחוד רבו המבקרים על ציונו של הרשב"י במירון, ורבים מעולי הרגל שעלו לארץ הקדש והעלו על הכתב את רשמי מסעותיהם, מספרים על בקוריהם במקום. נוסע אלמוני מקנדי'א, שבקר בארץ בשנת רל"ג, מזכיר את ההשתטחות על ציון הרשב"י: "אף יבואו העברים שלש רגלים לראות קברות הצדיקים החשובים הנזכרים, וביחוד קבורת רבי שמעון בר יוחאי, ויתחננו עם תפלות, סליחות ותחנונים לא-ל יתברך".

על מנן קבוע של עשרה ליד ציון רשב"י, מספר רבי משה באסול'ה, בשנת רפ"ב: "חזרתי למירון עם עשרה בני-אדם, שהיו קבועים אז ללכת בכל חדש להתפלל על מערת רשב"י...". והוא מספר פי "בט"ו באי'ה, שקורין לו 'פסח שני', עשו שם במירון שירה גדולה. היו שם יותר מאלף נפשות, כי באו רבים מדמשק עם נשיהם וטפם, ורב קהל צפת, וכו' קהל

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

לבוקיע (פקיעיוז), ועמדנו שם שני ימים ושני לילות, חוגגים ושמחים, והתפללנו על כל ציוני הצדיקים אשר שם”.

ה”מגיד”, שנתגלה למרן בעל בית יוסף, עודד אותו לקרות זהר על ציונו או בפפר הסמוך מירון.

מאחר יותר מצאנו להמקבל האלקי רבי משה קורדוויירו זצ”ל בספר מסעותיו, המספר על השתטחות משנת ש”ח: “בשנת ה’ אלפים ש”ח ואני בתוף מדרש רשב”י, עליו השלום, במירון, ונשתטחנו בקרבו בציון רבי שמעון ורבי אלעזר, עליהם השלום, ועדן מרחשין שפתי, ושם התפללתי תפלה קצרה מתוף קירות לבי. ואחר-כך קם מורי על רגליו ופרש בפרשת יכור, מלבד פרושים אחרים שפרש עליו” (ספר הגירוסין).

בתקופה יותר מאחרת נעשה הדבר לקביעות, להשתטח על ציונו של רבי שמעון בר יוחאי כמה פעמים בשנה: מהם שקבעו את עלייתם למירון פעמים בשנה, ומהם שלש פעמים. ביחוד נהגו בן תלמידי האריז”ל. וכה פותב הרב אלעזר אזכרי זצ”ל בהקדמתו לספר ‘חרדים’: “בהיות חברים מקשיבים אל ציון רשב”י, עוסקים באמרותיו אמרות טהורות, פדרבנו פעמים בשנה, מעת לעת ומפקידה לפקידה, שם ישבנו גם בכינו, צעקנו במרירות לבנו ויתכו כמים שאגותינו, בראותנו איך רשב”י וחבריו בדורותם היו מצטערים ואוננים ובוכים כל ימיהם על גלות שכינה וכבוד השם המחלל בעו”ה, על רב פשעינו, ואותם הצדיקים לא היו גרמא בנזיקין, קל-וחמר לנו שאנחנו הגורמים, שיש לנו לבכות ולהצטער בפלים”.

גם לאחר פטירת האריז”ל היו תלמידיו מוסיפים להשתטח על ציון הרשב”י במועדים קבועים. וכן פותב הרב רבי שלמה שלימל ז”ל, מעיר הקדש צפת, במכתבו מיום כ”ה חשוון שס”ז, ונדפס במכתבו בספר ‘מצרף לחכמה’:

“להיות ששתי פעמים בשנה, חק ולא יעבר, הולכים כל חכמי סגלה הבקיאים בחכמת האמת מכל החכמים למירון, ששם קבור רשב”י ורבי אלעזר בנו, והלל ושמאי ורבי יוחנן הסנדלר, ועל כל אחד בנוי כמו מגדל גבוה ארבע קומות איש, והתנא קבור מבפנים, והמגדל מקיפו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

מכל צד, ושם פורסים אהל אחד מן קברו של רשב"י עד קברו של רבי אלעזר, ויושבים שם בין רשב"י ורבי אלעזר עשרה ימים ועשרה לילות רצופים ועוסקים בספרי הזהר, דהיגו: חכם אחד מגיד והאחרים מקשיבים, ויש להם שמש אחד המכין להם מאכל, וארבעה גויים חגורים בכלי-זון עומדים בכל לילה מבחוץ כדי לשמור אותם מהגנבים, להיות שהוא רחוק מצפת ת"י קרוב לשתי פרסאות ורחוק מפפר מירון כמו תחום שפת. וזה הסדר הם עושים עשרה ימים קדם שבועות ועשרה ימים קדם ראש-השנה, תמיד".

וכן פתב בספר 'עמק המלוד' בענין קביעות ההשתטחות פעמים בשנה. אולם רבי אברהם גלנטי בספרו 'ירח יקר', פרשת בא, כותב:

"ומעתה במה נאה לעלות ולראות פני אדונינו רשב"י, להשתטח על קברו שלש פעמים בשנה. ועלינו לשבח לארון הכל פי כן נתקים בימינו, שכל חברי, ואני עמם, הולכים להקביל פניו שלש פעמים בשנה, עוסקים בסודותיו, מימי מורנו, עליו השלום, זלה"ה, זה לנו עשרים שנה. המקום ברחמיו יגדל פרצה זו, שנפרצה בחברים בעוונותינו, וירחם על פליטת החברים הנשארים, למען נעלה אל בית השם מירון להשתטח על קברו שלש פעמים בשנה, והשם ברחמיו יחשבה לנו לצדקה פאלו עלינו להראות את פני הארון ה'".

השתטחות האר"י ז"ל

וכה יספר על השתטחות האר"י ז"ל ותלמידיו במירון:

פעם אחת הלך הרב עם החברים למירון, לקבר הרשב"י ז"ל, ואמר לחברים: "חברי, במקום הזה ישב הרשב"י עם החברים לסדר 'אדרא רבא', ועדן רשומו של האור במקום ההוא". גם היה אומר: "היום האיר בחברי פלוני תנא פלוני" אחר-כך למד עם החברים ה'אדרא', וגלה להם סודות ורמזים שרמזם הרשב"י ב'אדרא'. ובעודו לומד אמר לחברים: "חברי, דעו לכם שלהב האש מסבב אותנו, ועומדים עמנו הרשב"י וחבריו ונשמות של צדיקים ותנאים אחרים, ומלאכי השרת שבאו לשמע תורת אמת מפ"י". (ספר הכוונות ומעשה נסים)

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

ובן מצינו למרון ה'בית יוסף' וצ"ל, שהיה עולה להשתטח במירון ולהתפלל על ציונו של הרשב"י. פעם אחת התפלל מרון ה'בית יוסף' עם תלמידיו בחג הסוכות במירון, והקיפו את ציונו של רבי שמעון בר יוחאי עם ארבעת המינים בידם, והנה ירדו גשמים בחג הסוכות, ומרון הצטער מאד על כך. נתגלה לו ה'מגיד' באור ליום כ' בתשרי ואמר לו:

"זהו גשמים דאתי לא הוה דגמא שפך לו קיתון על פניו חס ושלום, אדרבה, נתקבלו דבריכם, ורשב"י ובנו שמחו לקראתכם בקרוחתכם זהר על מערתם ובכפר הסמוך להם, אלא כיון שהקפתם לרבי אלעזר בד' מינים הבאים לרצות על המים נתעוררו המים ובאו. ואלו הייתם מקיפים פעם אחרת, היו רב גשמים באים לעולם כמו בימי חוני המעגל, ומפני כך באו גשמי ברכה רצופים, כדי שלא תקיפו יותר עליהם. וככל זה יהיה בידכם: כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר, תלכו ותקיפו הצדיקים הנזכרים ותענו; ועל כל צרה שלא תבוא על הצבור, תקיפו אותם ז' פעמים ותענו. וכן תדעו, כי הם שמחים מאד בקרוחתכם זהר על מערתם או בכפר הסמוך להם, ואם תתמידו לקרות בן, יגלו לכם רזיו עלאיו".

אחר-כך מצאנו להרב השל"ה הקדוש וצ"ל, רבן של פרנקפורט ופראג, שעלה לארץ-הקדש בשנת שפ"ב, שכותב רשמיו ממסעו בארץ-ישראל משנת שפ"ח:

"ועל קבר רשב"י לומדים הזהר באימה וביראה ובדבקות גדולה, כי כמה נסים יארכו שם. וצריכים ללמד הזהר באימה וביראה ובדבקות גדולה, ואחר-כך לשמח הלב בשמחה רוחנית, ולא שום אבילות ועצבות, כי לא באלה חפץ רשב"י, והוא ברוק ומנסה. ואחר-כך נודרים נדרים ונדבות ומתפללים שם תפלה, וכו'. ושוב אודיעכם, כי היום יום ראשון הייתי במערת הצדיקים וכו' ורשב"י ורבי אלעזר בנו, ושם למדתי הזהר".

מכתב אחר מתלמידו של בעל 'אור החיים' הקדוש, רבנו חיים בן עטר וצ"ל, משנת תק"ב, מתאר באריכות סדר ההשתטחות של רבו ותלמידיו וסדר למודם על ציונו של רשב"י:

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

"היום יום בשורה, ב', ה' לאדר שני, שנת וית"ן ל"ז, נסענו מעכו יע"א לצפת טובב"א לראות את פני הארון השם עבאות בארץ הגליל, וכו'. ואחר גמר התפלה, יום ט"ז, הלכנו למירון שם קבורת רשב"י ע"ה. הגענו סמוך למירון. מרחוק כמו מיל נראה נר ישראל כפתו של הרשב"י ע"ה. מירון הוא כפר גדול מלא גוים, ואין ישראל דרים שם. ולמטה מהכפר חצר גדולה, ובתוך החצר היא כפת הרשב"י. חוץ מפתח החצר לצד שמאל גל, שם קבור רבי ייסא, סבא דמשפטים. לפניו בהחצר כפה גדולה, ובתוך הכפה בית קטן לצד ימין ובית קטן לצד שמאל. לצד שמאל דרך כניסה קבור רשב"י, על קברו מצבה אחת, כמו שתראה בשורה שאני שולח, כו'. אשרי עין ראתה כל אלה! נכנסנו למירון יום רביעי בעשרים שעות, וישבנו בזה הבית שיש בו קבר הרשב"י ממש, ולמדנו שם בחשק גדול ובאהבה גדולה ובשמחה ספר הזהר עד ד' שעות מהלילה, ועמדנו לאכל, וחזרנו תכף אחר האכילה ללמודנו, לפי שנתן הרב לכל אחד מהחברים שהיו שם ספר אחד של הזהר, והיה חלקי ספר בראשית, ולמדנו עד ששה שעות, ובסוף ו' שעות נתמלא הבית ריח טוב אשר כמוהו לא נהיה והריחו כלם אנשים ונשים, גם גביר אחד שהיה עמנו, ושמחנו הרבה, ולמדנו עד שמונה שעות מהלילה והלכנו לישן. וקדם שהאיר היום פתתי שעות, עמדנו על משמרתנו ולא ישנו כי אם שתי שעות, וישבנו ללמד. ובשהאיר פני המזרח התפללנו כותיקין, וישבנו ללמד עד י"ח שעות בלא הפסק בינתים אפלו בדבור של דבר-תורה, ואחר שאכלנו חזרנו ללמודנו כל יום חמישי עד ה' שעות מהלילה. וביום ששי בבקר התפללנו, והלכנו לראות [קברי] גאוני עולם שעדין יש במירון, וכו'. וכל המערות שאמרתי הם אחד מאלף ממה שיש, אכן אינם ידועים כו', והידועים שזכרתי הם מה שגלה אדונינו [האר"י ז"ל] זיע"א. ובנדאי שהאריך השם אותו היום כדי להשתעשע עם הצדיקים, ויפנס תלמיד אצל רבו. וראינו מה שלא ראו אבותינו יש הפרש בין 'תא חזי' לתא שמע'!!! וחזרנו למירון ערב-שבת ממש, ועשינו שבת פראוי בבית הרשב"י ע"ה. ובכל יום-שבת היינו לומדים זהר, ובפילה ליל מוצאי-שבת עשינו

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

משמרה כל הלילה, שה'אדרות', אמר הרב שגלמד אותם ביחד, וכן היה. ובשעה שהתחלנו ה'אדרות' היתה הארה גדולה והרגש גדול בנשמותינו".

ואכן עד ימינו אלה נוהגים לעלות למירון כפעם בפעם, בפרט בעת צרה על יחיד או על צבור, ושופכים לבם במים על ציונו הקדוש. והוא בדוק ומנסה ליטועה ולהצלה.

אה, במובן, שיש לשמור ביותר על קדשת המקום, וכמו שמפרסם מצדיקים, שחרדו חרדת-קדש ממקום ציונו של רשב"י. וכמו שנגמסר אודות איש צדיק ותמים, אב"ד דהוסקוב וצ"ל, שכשבא סמוך לחצר מערת הרשב"י שלש או ארבע אמות, נרד מהחמור והיה הולך על ארבע, ואף לא נכנס פנימה... וגם בעל 'אור החיים' הקדוש היה מהלך על ארבע את כל ההר, מפחד קדשת המקום ועל אחת כמה וכמה אנו צריכים לשמור על קדשת המקום!!!

גס תחית המתים — מירון שנת תרפ"ג

...והנה לא אוכל להתאפק ולעצר מלספר מעשה ה', מעשה גס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו, והנני עד ראייה לספר בקהל מעשה גס ופלא שראיתי בעיני בהיותי במירון ביום ל"ג לעומר בשנת תרפ"ג שחל אז ל"ג לעומר ביום הששי, ושכמעט רב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג לעומר נשארו אז במירון לשבת שם את יום השבת. וטעמנו אז שמחת שבת עילאית פלאית. וביום שבת קדש בבקר אחר תפלת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על-יד ציון קדשו הקדוש הרשב"י במנין האחרון קרוב לחצות היום. ויהי נשמע קול רעש גדול שילד אחד מאחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגלחת (חלאקה) הראשונה במנהג הידוע, ופתאם אחזתו להילד מחלת הח"ר רחמנא ליצלו, ושבק חיים לנו. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקדש, וצו הרופאים (שהיו שם מטעם הממשלה) שצריכין לעשות הסגר (קארנטיין) על כל האנשים שהיו בחצר על מספר ימים.

ובשנשמע מהחצר פקדה זו, רבים מההמון נבחרו והתחילו לברח מהחצר החוצה אל ההרים וגבעות אשר שם, אבל מיד הגיעו ובאו שוטרי

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

הממשלה וסגרו החצר על שעריו ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומבחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם, וחפציהם בפנים החצר, והחצר נסגרה ונשמר על-ידי השוטרים. ועל כלם עלה ונשמע קול יללה מהאשה אם הילד המת, שבנה הראשון והיחיד, שהביאתו על תגלחתו הראשונה, אין, ונהפכה שמחתה לתוגה. ואנכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירק ומת. וכל הקהל הצטערו מאד על נפש אחר מישראל וצער אמו, ולא יכולנו מרב צער לעשות קדוש ולסעד סעדתא דצפרא דשבתא. והנה פתאם קמה אם הילד והגרה מתנה כאשת חיל, ולקחה את הילד המת על ידה וירדה למטה בבית הכנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר ובבכי צעקה האשה אם הילד, הוי צדיק, צדיק רבי שמעון, הנני אמתך באתי כאן לכבודך לגלח בני היחיד להביאו כאן ביום ל"ג לעמר, ואתמל הביאותיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמרה, בתף ובכנור, במשתה ושמחה (כמו שנהגים שם). ועתה איך אסע מפאן בלי הילד כו' כו', ובאיזה פנים אבואה הביתה. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס כמים לשמע את קול צעקת האשה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה, צדיק צדיק, הנני מניחתו לפניך כמו שהוא, אנא ממוך אל תבישני ואל תחזיר פני ריקם, ותחזירו לפני חי ובריא כמו שהביאותיו אתמל לפניך, ויתקדש שם שמים ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגלה סגרו הדלת של הבית הכנסת של ציון רשב"י ולא נשאר רק הילד. וכעבר איזה רגעים הקול נשמע מבית הכנסת, צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח הדלת לפניך, והנה הילד קם על רגליו וצועק אמא תני לי מעט מים כי צמא אני, ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה, למקום חדרה מקדם. ונעשה שם רעש גדול מתחת הילד המת. וכל הקהל באו לראות הילד החי, וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו שאין זה בדרך הטבע כלל, אלא מעשי נסים תחת המתים על-ידי התנא האלקי רבי שמעון. והתירו תכף ומיד לפתח שער החצר, כי אין צרה לעשות "קאראנטיון". והיה זה קדוש ה' גדול מאד.

תולדות רבי שמעון בר יוחאי

וְכָל הַקְהָל בָּרְכוּ בְרַבְת מַחִיָּה הַמֵּתִים, עַד כָּאן. וְרָאָה בְּסֵפֶר שְׁעַר יִשְׁשַׁכַּר
לְהַגְאֹן הַקְדוּשׁ אֲדַמְוֹר הָרַב מִמוֹנְקָאטְשׁ זָכַר צְדִיק וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה, (מֵאֲמֵר
תְּדַשׁ אֵייר, מֵאֲמֵר גַּל עֵינֵי אוֹת ג') שֶׁכְּתַב שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִימְטְרִיא מַחִיָּה מֵתִים
זְכוּ:

(סֵפֶר הַלּוּלָא דְרִשְׁבִּי דִּף ט')

גַּם הֶעֱלִיָּה לְמִירוֹן

עוֹד מְסַפֵּר כְּשֶׁנָּה לְאַחַר מַלְחַמַת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, בְּשָׁנַת תַּרע"ט,
הָעֲרָבִים, תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, הִחְלִיטוּ לְמַנְעַ מֵהִיְהוּדִים לְעֲלוֹת בְּל"ג בְּעֹמֶר,
יִזְמַא דְהַלּוּלָא דְרִשְׁבִּי, לְמִירוֹן וְהַפִּילוּ הִיתָתָם וּמוֹרָאָם עַל הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר
אָמְרוּ לְעֲלוֹת בְּהַר ה'.

בְּאוֹתָהּ עַת חֵי בְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל בְּעִיר הַקִּדְשׁ צֶפֶת הַצְּדִיק הַקְדוּשׁ רַבִּי
שְׁלֹמֹה אֲלֵיעֶזֶר אֶלְפַנְדְּרִי זָכַר צְדִיק וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה, הַמְּכַנֶּה בְּפִי כָל "הַסְּבָא
קְדִישָׁא" שֶׁהִיָּה מְפָרְסָם בְּגֹאֲוֹנָתוֹ וּבְצַדִּיקוֹתוֹ, וְאִף יְדוּעַ בְּנִסִּים וּבְמוֹפְתִים
אֲשֶׁר הִתְרַחֲשׁוּ עַל-יָדוֹ וּבְזִכּוֹתוֹ.

בֵּינוֹ שֶׁשָּׁמַע הַצְּדִיק אֶת גְּזֵרַת הָעֲרָבִים, אֲשֶׁר זִוְמְמִים הֵם לְעֲשׂוֹת, הִסְתַּגֵּר
בְּחֻדְרוֹ לְמִשְׁךָ כָּל הַלֵּילָה, וְהַיּוֹם שֶׁלְאַחֲרָיו, וְהָיָה מֵתִיחַד עִם קוֹנּוֹ וְדָבוּק
בְּמַחְשְׁבוֹתָיו כָּל אוֹתוֹ זְמַן, וְאֲנָשִׁים הַמְּקַרְבִּים אֵלָיו, וְאִף אֵלּוֹ שֶׁבָּאוּ מִרְחוֹק
כְּדָרְכָם לְשַׁחַר פְּנָיו, הִתְפַּלְאוּ מֵהִסְתַּגְּרוֹתוֹ זֶה, וְלֹא הֶעֱזוּ לְגִשְׁתׁ אֵלָיו כָּלֵל,
בַּיּוֹם הַשְּׁנִי יָצָא הַסְּבָא קְדִישָׁא מִחֻדְרוֹ וְשָׁלַח לְהוֹדִיעַ לְכָל הַיְהוּדִים בְּאָרְץ
יִשְׂרָאֵל, כִּי "עָלִי וְעַל צוֹאֲרֵי" תּוֹכְלוּ לְסַמֵּךְ וּלְבַטֵּחַ בְּעִזְרַת ה', וְלַעֲשׂוֹת
אֶת מִנְהַגֵי הַלּוּלָא כְּבִימִים יְמִימָה, וְלַעֲלוֹת מִירוֹנָה לְלֹא שׁוּם פֶּחַד וּמוֹרָא.

הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ, כְּמוֹכּוֹ, כְּדָבְרָיו וְהָעֲרָבִים לֹא הִנִּידוּ
אִף אֶצְבַּע קִטְנָה כְּנִגְדָם, וְהִשְׁמַחָה עַל צִיּוֹן הַרְשִׁבִּי בְּאוֹתָהּ שָׁנָה הִיתָה
כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לְכַבוֹד הַתָּנָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי.